

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Buddhismus v českých zemích
Ondřej Rostek

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Humanistika

Bakalářská práce

Buddhismus v českých zemích

Ondřej Rostek

Vedoucí práce:

Mgr. Eduard Neupauer, Ph.D.

Katedra filozofie

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval vedoucímu své bakalářské práce, Mgr. Eduardovi Neupauerovi Ph.D., který mi poskytl cenné rady při zpracování tématu.

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

OBSAH

1 Úvod	1
2 Osobnosti českého buddhismu	2
2.1 Leopold Procházka	2
2.2 Vincenc Lesný	4
2.3 František Drtikol	5
2.4 Květoslav Minařík	8
2.5 Josef Kolmaš	10
3 Buddhismus – hlavní směry a porovnání s hinduismem	12
3.1 Mahájána a théraváda	12
3.2 Zenový buddhismus	15
3.3 Buddhismus a hinduismus	16
4 Buddhismus v České republice a jako součást západní kultury	18
4.1 Splynutí buddhismu s českou společností?	18
4.1.1 Shrnutí	25
4.2 Přínos současné české společnosti	27
4.2.1 Centrum Lotus	27
4.2.2 Ctihodná Visuddhi	28
4.2.3 Buddhismus Diamantové cesty	29
4.2.4 Nakladatelství Dharmagaia	30
4.2.5 Buddhistická psychologie	31
4.2.6 Satiterapie	32
4.2.7 Centrum Lávka	33
4.2.8 Jan Benda	33
5 Závěr	35
6 Resumé	36
Seznam použité literatury	37

1 ÚVOD

Tato práce bude zaměřena na stále ještě ne zcela zmapované téma buddhismu v České republice. Někteří autoři se jím sice již zabývali, zejména Zdeněk Vojtíšek či Jan Honzík, ze kterých mimo jiné budu také čerpat, má práce je však zaměřena trochu jiným směrem. Vzhledem k tomu, že oba jmenovaní již zmapovali především historii a současný stav českého buddhismu, včetně téměř všech aktivních spolků a sdružení, zaměřuji se z velké části na vzájemný dialog české společnosti a buddhistického náboženství. Hlavní metodou mé práce bude četba a studium relevantních zdrojů české a zahraniční literatury.

V úvodní části blíže představím několik stěžejních představitelů buddhismu v České republice, kterými budou Leopold Procházka, Vincenc Lesný, František Drtikol, Květoslav Minařík a Josef Kolmaš. Pokusím se zde nalézt pohnutky, které je k zaujetí pro buddhistickou praxi a její šíření, přičemž zvláště u průkopníků často chybí zcela přesné informace. Vděčným zdrojem jsou proto vzpomínky jejich žáků či spolupracovníků, které jsou často velmi sugestivní.

Ve druhé části vysvětlím principy základních buddhistických škol, a to, v čem se liší. Do tohoto je rovněž zahrnut hinduismus, jenž neznalým tématu často s buddhismem splývá. Domnívám se, že přestože tato kapitola zdánlivě zcela nesouvisí s ústředním tématem práce, své místo zde má.

Třetí část je rozdělena do několika podkapitol, a je nejvíce odlišná od toho, co již bylo na poli českého buddhismu prozkoumáno. Pokouším se zde zmapovat to, jaké postavení má buddhismus v české kultuře a společnosti obecně. Za tímto účelem jsem provedl průzkum mezi běžným českým obyvatelstvem, jehož vyhodnocení je uvedeno v první podkapitole. Při průzkumu jsem využil orální metodu a metodu rozesílání dotazníků. Účelem bylo odhalit soudobé tendence české společnosti ve vnímání buddhismu. Druhá podkapitola dále mapuje nejvýznačnější buddhistické aktivity v naší zemi s akcentem na hodnocení jejich přínosu společnosti. V této části se rovněž více zaměřuji na buddhistickou psychologii, která, jak ukazuji níže, může mít jistý potenciál oslovit širší veřejnost.

Věřím, že vzhledem k uvedeným postupům a metodám dosáhne práce vytyčeného cíle, zejména pokud jde o analýzu zmíněného dialogu české společnosti a buddhismu.

2 OSOBNOSTI ČESKÉHO BUDDHISMU

V následující části se budu věnovat pěti nejvýznačnějším osobnostem českého buddhismu, jejich životu, dílu a často zajímavým osudům.

2.1 Leopold Procházka

Dr. Leopold Procházka (1879–1944) je považován za vůbec prvního českého buddhistu. V porovnání s většinou ostatních význačných představitelů českého buddhismu však můžeme říci, že jeho osobnost lehce vybočuje. Může to být samozřejmě dáno faktem, že byl skutečně prvním Čechem, který s buddhistickým učením začínal, a z toho plynoucích úskalí či případných omylů, zejména však jeho výjimečnou, i když někdy rozporuplnou individualitou.

Procházka pocházel z intelektuálního prostředí poměrně vysoce postavené rodiny s výrazným vlasteneckým cítěním. Někteří z jejích členů měli úzké styky s elitami podílejícími se mimo jiné na vzniku samostatného Československa a posléze obecně činnými ve veřejném životě. Procházkův bratr Ladislav byl dokonce jedním z členů slavného klubu „pátečníků“ Karla Čapka.¹ Leopolda Procházku lze bez váhání označit za jakéhosi „renesančního člověka“. Vystudoval Českou vysokou školu technickou v Praze a čerstvě po studiích se věnoval zejména parní technice, díky čemuž přesídlil do Plzně, kde pracoval coby komisař pro zkoušení parních strojů.² Zde započal jeho značně rychlý kariérní růst, kdy se stal rovněž zkušebním komisařem pro řidiče automobilů a poté vrchním stavebním radou. Po odchodu z této funkce následně založil na Plzeňsku důlní společnost Concordia. O tom, že byl Procházka skutečně velmi aktivním člověkem (dnešním slovníkem by ho bylo možné označit téměř za „hyperaktivního“), svědčí další jeho nesčetné aktivity v oboru techniky, mimo jiné například patentování jakési alternativy ke klasickým pneumatikám či zdokonalení rámové konstrukce osobního automobilu. Nezanedbatelná je dále jeho role při rozvoji českého rádiového průmyslu a obchodu, coby člen letecké společnosti Ikaros byl kupříkladu i u počátků českého letectví. Ve výčtu Procházkových profesních úspěchů a podnikatelských aktivit bychom mohli ještě dlouho pokračovat, avšak ty nejsou ústředním tématem této práce.

Co se týče Procházkovy rozporuplné povahy, ta jen koresponduje s jeho nadšením pro techniku, ale i mnoho jiných, mnohdy velmi odlišných oborů, zejména pak ovšem kontrastuje s vyrovnanými a klidnými povahami většiny ostatních českých buddhistů. Procházka již od mládí hodně četl, jeho oblíbenci byli zejména Rudyard Kipling či Jules Verne, a zejména v jeho jinošských letech se projevovala ona „rozervanost mladého muže“, kdy na jedné straně

¹ TRÁVNÍČEK, Z., *Leopold Procházka – první český buddhista*. Brno: Masarykova Univerzita, 2002, s. 34.

² *Tamt.*, s. 36.

byl velmi společenským člověkem někdy až prudké povahy, zatímco jindy se projevovala jeho citlivost, kdy se uzavíral sám do sebe a o samotě se věnoval zejména filozofii.³

Jak se Leopold Procházka dostal k buddhismu není úplně jasné. Jak již bylo řečeno, byl to člověk všestranně talentovaný a vedle zmíněného zaujetí technikou disponoval rovněž velkým nadáním pro humanitní vědy. Sám Procházka přiznal, že „*již od nejútlejšího mládí v něm působily různé touhy bez určitého zabarvení, které se vybíjely neuspokojivě podle okolností a různým způsobem.*“⁴ Zhruba před třicátým rokem života Leopold Procházka zmiňuje jakousi stále nutkavější potřebu „duchovního naplnění“. S tím začal postupně, četbou textů základních světových náboženství a až při setkání s buddhismem a pochopení principů samsáry⁵ a karmy pochopil, jakým směrem se dále vydat. „*Buddhovo učení znamenalo pro Procházku vrchol, cíl, nad nímž není nic vyššího, který ,ničím jiným nemůže být nahrazen*“.⁶ Zajímavým svědectvím Procházkovy duchovní cesty je jakýsi deník fiktivního člověka, jenž popisuje své myšlenky, prožitky a dojmy na své duchovní pouti. Přestože to nevíme jistě, je pravděpodobné, že Procházka prostřednictvím oné osoby sděloval právě své vlastní zkušenosti. Poté, co ho zásadním způsobem uchvátilo Buddhovo učení, přičemž se přikláněl zejména k théravádě, se jeho život začal zásadně měnit. Postupně se stahoval stále více do soukromí, protože v běžné společnosti nenacházel úrodnou půdu pro své myšlenky, přestal jíst maso a především se připravoval k cestě na Cejlon (dnešní Srí Lanka), kde plánoval strávit zbytek života v klášteře jako buddhistický mnich. Splnění tohoto snu mu však překazil začátek druhé světové války. To, co nebylo dopřáno jemu, pomohl uskutečnit svému příteli Martinu Novosadovi (Ctihodný Nyanasatta Thera), kterému pomohl finančně uskutečnit cestu na Cejlon a který se posléze stal prvním českým buddhistickým mnichem.

Druhá světová válka bohužel předznamenala Procházkův smutný konec života. Roku 1942 byl zatčen Gestapem za poslouchání zakázané rozhlasové stanice v jedné z plzeňských kaváren a odsouzen na pět let. Poté, co ve vězení vážně onemocněl, byl roku 1944 propuštěn a následně operován. Přesto 29. 3. 1944 umírá.

Co se týče díla Leopolda Procházky, je třeba nejprve zmínit jeho veřejnou činnost. Procházka uspořádal v prvorepublikovém Československu několik osvětových přednášek, kde seznamoval veřejnost s novými a téměř neznámými principy buddhistického náboženství. Ještě větší snahu o šíření buddhismu pak projevoval prostřednictvím psaní knih. Při všech

³ TRÁVNÍČEK, Z., *Leopold Procházka – první český buddhista*, s. 35.

⁴ *Tamt.*, s. 40.

⁵ Samsára – věčný proces převtělování podle zákona karmy. Často je přirovnávána k jakémusi kolu, na kterém duše nekonečně obíhá od zrození k smrti a k znovuzrození, pokud nejsou uvolněny nějakou formou vykoupění.

⁶ TRÁVNÍČEK, Z., *Leopold Procházka – první český buddhista*, s. 40.

těchto osvětových činnostech uplatňoval své velké lingvistické nadání a znalost cizích jazyků. Za nejvýznamnější díla Leopolda Procházky lze považovat knihy *Buddha a jeho učení* (1926), *Buddhismus světovým názorem morálkou a náboženstvím* (1928) a *O buddhistické meditaci* (1930).

2.2 Vincenc Lesný

Osobnost Vincence Lesného (1882–1953) je významná zejména pro jeho přínos na poli orientalistiky a moderní indologie, za jejíhož zakladatele je považován. Významným způsobem ovšem přispěl rovněž k rozvoji českého buddhismu, přičemž jeho zásadním počinem v této oblasti je dílo *Buddhismus: Buddha a buddhismus pálijského kánonu* (1921), která vyšla v rozšířeném vydání pod prostým názvem *Buddhismus* roku 1948.

Lesný vyrostl v rolnické rodině pocházející z malé vesnice Komárovice u Moravských Budějovic. Po absolvování základní a střední školní docházky začal studovat na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, kde se stal žákem filologa prof. Josefa Zubatého.⁷ Pod jeho vedením se nejprve dostal ke studiu orientálních jazyků, jako například maráthštiny, prákrtu, staroperštiny, bengálštiny či romštiny, ale postupně se stále více zabýval studiem orientálních kultur a zejména indologie jako takové. Velký význam mají jeho překlady indických textů, zejména prózy jeho přítele, laureáta Nobelovy ceny Rabindranátha Thákura či jednoho z nejzákladnějších buddhistických spisů Dhammapady. V této souvislosti je třeba zmínit, že jako jeden z mála ve své době překládal texty přímo z originálů namísto z anglických překladů, jak tehdy činila většina překladatelů.⁸ K akademické dráze Lesného je třeba dále uvést, že ve studiu indologie a novindických jazyků dále pokračoval na univerzitách v Bonnu a Oxfordu. Jeho následná učitelská dráha, kterou započal na pražském gymnáziu, byla završena jeho jmenováním profesorem indologie na Karlově univerzitě v roce 1930. Zde zároveň působil několik let jako děkan Filozofické fakulty, v letech 1945 až 1952 pak působil jako ředitel Orientálního ústavu a roku 1952 byl přijat za člena ČSAV. Pro úplnost je ještě třeba zmínit, že mezi lety 1927 a 1928 vyučoval na indické univerzitě Šantinikétana založené Rabindranáthem Thákurem.

Vědeckou dráhu Vincence Lesného dále významně ovlivnily jeho časté návštěvy Indie, při kterých se setkával jak s již zmiňovaným Thákurem, tak také zejména s Mahátmou Gándhím. Lesný velmi pečlivě sledoval a podporoval jeho osvobozenecký boj a politickou činnost, o kterých psal četné články, zprávy a eseje do tehdejších českých periodik, často přímo

⁷ STŘELÁKOVÁ, G., HEROT, P. *Po stopách Vincence Lesného*. Moravské Budějovice: Vendy, [2002]. s. 4.

⁸ *Tamt.*, s. 4.

z Indie. „*Je to muž téměř svatého života, obětavý, čistý a upřímný*“, tak ho také charakterizoval V. Lesný v roce 1930 a dodal, že se nerozpakuje tvrdit, že bude jednou právem uznáván za velikého muže v dějinách indické republiky⁹

Během jeho bádání v oblasti orientálních studií a častých návštěv Indie se Lesnému nevyhnul v té době v určitých evropských kruzích stále populárnější buddhismus. Lesného nejvýznamnějším počinem v tomto směru a také hlavním důvodem, proč se jím v této práci zabýváme, je již zmiňované dílo *Buddhismus*. Přestože Vincenc Lesný nemůže být z pohledu buddhismu považován za tak hluboce zaníceného a zapáleného jako například Drtikol či Procházka (jeho doménou byla přeci jen indologie), zmíněné dílo mu příslušnost okruhu uvedených osobností zajišťuje. Kniha *Buddhismus* je totiž do dnešních dnů považována za nejúplnější a nejobsáhlejší dílo o buddhismu od českého autora. Co se týče obsahu knihy, zabývá se zejména osobou historického Buddha Šákjamuniho, historií samotného buddhismu, institucí mnišství a podrobně popisuje základní směry jako théravádu a mahajánu (o toto téma byla kniha rozšířena roku 1948).¹⁰ Není třeba dodávat, že pálijské a sanskrtské prameny si Lesný překládal sám. Je třeba zmínit, že vzhledem k době vzniku knihy v počátcích českého buddhismu se Lesný v určitých pasážích dopouští jistých nepřesností ve výkladu, zvláště když si sám autor občas stěžuje na nepřesnosti pálijského kánonu. V jeho podání se tak buddhistické učení může místy jevit jako čistě objektivní předmět vědeckého studia. Navzdory zmíněným nedostatkům se však i dnes jedná o stále živé a cenné dílo, vhodné pro zájemce o buddhismus.

Závěrem je třeba vedle zmíněných překladů *Dahmmapady* a *Buddhismu* zmínit ještě další zásadní Lesného díla, která přestože nejsou vysloveně „buddhistická“, jsou neodmyslitelně spjata s autorovou osobou. Jedná se zejména o díla „*Dnešní Indie*“ (1924), *Indie a Indové – pouť staletími* (1931) či překlady Thákura: *Král temné komnaty* (1920) a *Volný tok* (1924). Dále se jedná o příspěvky do četných dobových periodik, z nichž lze jmenovat například *Národní listy*, *Věstník jednoty Svatopluka Čecha*, *Česká mysl*, *Nový Orient* a mnoho jiných.

2.3 František Drtikol

František Drtikol je známý především jako významný a světově proslulý fotograf ženských aktů. Neméně důležité postavení však zaujímá coby mystik, duchovní učitel a celkově významná osobnost v historii českého buddhismu.

⁹ STŘELÁKOVÁ, G., HEROT P. *Po stopách Vincence Lesného*, s. 12.

¹⁰ HONZÍK, J. *Buddhismus na Západě - Česká republika*. Disertační práce na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy na katedře antropologie, Praha, 2013, s. 1.

Narodil se roku 1883 v Příbrami jako syn drobného obchodníka a v mládí se vyučil fotografem. Poté odešel na dva roky do Mnichova, kde se na dílech starých malířských mistrů učil portrétnímu umění. Po prvních úspěších a návratu do Prahy zakládá s Augustinem Škardou malý fotoateliér. V oboru fotografie se jeho doménou staly akty a rovněž portréty. Portrétoval řadu známých osobností své doby, mezi jinými T. G. Masaryka, Josefa Čapka, Emu Destinnovou či Jana Zrzavého. V jeho práci bylo unikátní zejména použití světla. Ve dvacátých až třicátých letech minulého století byl Drtikol nejvýznamnějším českým fotografem a zároveň jedním z nejvýznačnějších v celosvětovém měřítku.

Po svém příchodu do Prahy roku 1910 se František Drtikol začal věnovat především východním duchovním naukám, zejména pak józe a buddhismu. Jeho duchovní praxe vycházela především z kundalíní jógy, která se soustřeďuje na práci s čakrami. Tento systém má pak nejbližší k praxi vadžrajánového buddhismu.¹¹ Velkou měrou v tomto ohledu přispěl rovněž k osvětě a šíření buddhismu v našich zemích, kdy v pionýrských a pro buddhismus celkově složitých dobách přeložil řadu důležitých textů, nepostradatelných pro duchovní praxi. Drtikol bývá někdy také nazýván „prvním českým buddhistickým patriarchou“.

O Drtikolových duchovních aktivitách, ve kterých vycházel kromě buddhismu i z různých mystických směrů či překvapivě z křesťanství, vypovídá řada jeho žáků. Ze svědectví jednoho z nich, Aloise Brože, se dozvídáme především o počátcích působení Drtikola coby duchovního učitele. Popisuje pravidelná setkání „adeptů mystiky“, která se odehrávala v Drtikolově ateliéru v pražské Vodičkově ulici v průběhu třicátých let. Těchto kroužků se účastnili lidé rozličných profesí, společenského postavení i názorů. Sám Brož do nich docházel přibližně rok a jeho pohled na Drtikolovo učení je zajímavý především pro Brožovo víceméně racionální a materialistické založení, jež on sám zdůrazňuje. Navzdory své skepsi vůči všemu abstraktnímu či esoterickému popisuje Františka (či Fráňu, jak mu jeho blízcí říkali) jako člověka velkého ducha, který bez zbytečného a okázalého patosu vysvětloval základní pojmy jako meditace, nirvána či diskutoval o problémech při každodenním cvičení koncentrace. Toto vše však podával naprosto civilní až lidovou formou, přičemž z něj podle zúčastněných doslova sálala pozitivní energie a „božský klid“. *„Na rozdíl od patosu doporučované mystické literatury – jmenovitě Weinfurterových děl a překladů – František Drtikol mluvil prostě, příměry běžného života, vyhýbal se patosu, záměrně ho potíral“.*¹² Ačkoli architekt Brož přestal na schůzky v ateliéru docházet, jak sám říkal, zejména pro neslučitelnost svých a Fráňových názorů na vědecké poznání, koncem třicátých let s ním

¹¹ HONZÍK, J. *Buddhismus na Západě - Česká republika*, s. 2.

¹² DRTIKOL, F. *Duchovní cesta*. Praha: Svět, 2004, s. 22.

znovu navázal pravidelný kontakt, a to v Drtikolově proslavené vile na pražském Spořilově. Tam začal Brož, stejně jako mnoho jiných, více či méně pravidelně docházet a stal se Drtikolovým žákem na své duchovní pouti. Svého guru v tomto období popisuje stále ještě s lehkým skepticismem a z pohledu „běžného“ člověka s převážně materialistickým a smyslovým vnímáním světa. Zajímavý je například Brožův popis chování Drtikola jako již osvíceného arhata v obtížných životních situacích, jako je například úmrtí blízkého člověka. „*Fráňa překonával bolest, netlumil ji, neunikal před ní, vyrovnával se s ní jako s radostí. Já jsem ho pochopil tak, že bolest musím snášet jako radost, vyrovnávat se s ní v klidu podle hesla ‚nic se neděje‘*“.¹³

Hlouběji do samotných principů Drtikolovy duchovní praxe nám dává nahlédnout další z jeho významných žáků, Evžen Štekl. Duchovní vedení „Velkého Arahata“, jak sám Drtikola nazýval, popisuje v knize *Síla moudrosti*. „Fráňovým“ žákem se stal ve svých třidvaceti letech a opět jej popisuje jako nesmírně okouzující a inspirativní osobnost. „*Vidím jej jasně před sebou, ztělesňujícího klid, rozvahu, přirozenou skromnost a nenápadnost, vyzařujícího Pravdu*“.¹⁴ Štekl pronikl ke svému guruovi ze všech Drtikolových žáků asi nejbližší. Víceméně se stal členem jeho užšího rodinného kruhu a byl jedním z těch, kteří o něj pečovali v jeho pozdním věku. Duchovní stezku, po které ho Drtikol vedl, mj. popisuje na celé řadě běžných každodenních činností a jevů a jenom tak zdůrazňuje Drtikolův civilní a lidský projev.

Samotná duchovní praxe, které Drtikol učil, se odehrává víceméně na úrovni kundalíní jógy. Jejím základem je v podstatě cvičení se sedmi čakrami, tedy duchovními centry v těle, a jejich „rozsvícení“. Tento způsob cvičení čaker byl v dané době v našich končinách zcela neznámý a Drtikol byl prvním, kdo jej u nás začal praktikovat. Systematickým procvičováním těchto čaker by se dále měla probudit tzv. hadí síla, která je v mozkové čakře zdrojem osvícení.¹⁵ Drtikol upozorňoval, že tento způsob praxe je „během na dlouhou trať“ a vyžaduje velkou dávku trpělivosti. Systematická praxe cvičení všech sedmi čakramů tvoří v podstatě jádro jeho učení. Pomocí něj by pak praktikující měl dosáhnout zejména celkové ozdravy fyzického těla, probuzení doposud neznámých vnitřních smyslů, vyjasnění pojmů jako karma či jsoucnost a vyvolení až ke konečnému stavu Nirvány. Zajímavostí této praxe jsou její „vedlejší efekty“, tzv. kouzelné síly siddhi. Jedná se o schopnosti, kterými se dotyčný může

¹³ DRTIKOL, F. *Duchovní cesta*, s. 28.

¹⁴ ŠTEKL, E. *Síla moudrosti*, Praha: Dharmagaia, 1994, s. 13.

¹⁵ *Tamt.*, s. 62.

do jisté míry „sebeuzdravovat“. Přestože Drtikol těmito schopnostmi sám disponoval, důrazně varoval před jejich přílišným využíváním.

Neocenitelný význam překladatelské činnosti Františka Drtikola pro český buddhismus, se kterou začal na počátku třicátých let minulého století, již byl zmíněn. Pro úplnost tedy jen uvádím nejvýznačnější z překladů. Jde především o Rosenbergovy *Problémy buddhistické filosofie* (pod názvem *Dharma theorie*), Ščerbatského *Význam buddhistické nirvány* či například některé části *Aštasahasrikápradžňápáramity*.¹⁶

2.4 Květoslav Minařík

Květoslav Minařík (1908–1974) byl známý český jogín, mystik a pravděpodobně nejvýznamnější český představitel tibetského buddhismu. Je znám především pro své osobité učení, ke kterému se propracovával vlastními silami již od poměrně útlého věku, kdy pociťoval potřebu duchovního rozvoje. Tuto nauku poté sepsal ve svém zřejmě nejznámějším díle *Přímá stezka*, které se ve své době stalo velmi vyhledávaným mezi českými příznivci buddhismu. Na jeho myšlenkách je zajímavý fakt, že přestože k nim došel sám na základě vlastních zkušeností, jsou velmi blízké myšlenkám linie tibetského buddhismu Kagjü, ke kterým se sám dostal až po napsání svého nejvýznačnějšího díla.¹⁷

Samotné dílo *Přímá stezka* vyšlo poprvé roku 1939 a o jeho významu svědčí mimo jiné i fakt, že roku 2005 se dočkalo již svého čtvrtého vydání. Jak již bylo řečeno, nauka Přímé stezky je víceméně analogická duchovní cestě, kterou předestírá mahájánový buddhismus. Největší podobnost lze vidět v jednoduchosti, kdy sám Minařík říká, že jeho duchovní cesta se snaží pokud možno co nejvíce vystříhat oklik a jít co nejpřímějším směrem k cíli (nirváně, osvícení či „probuzení“). V tomto kontextu je tedy skutečně pozoruhodné, že Květoslav Minařík došel k takřka identickým metodám jako mahájánová linie Kagjü. Kniha je rozdělena do tří částí. V první se autor zabývá zejména náboženstvím, spiritismem, magií a nejdetailněji mystikou, přičemž se snaží upozorňovat na klady těchto nauk stejně jako na nebezpečí s nimi spojená, která by mohla praktikujícího svést ze stezky.¹⁸ Druhá část je jakousi filozofickou průpravou pro praktikujícího Přímé stezky, přičemž pozornost je zaměřena především na otázky reinkarnace, džánajógy, modlitby a víry a ostatní otázky nezbytné pro praxi Přímé stezky.¹⁹ V poslední, třetí části díla pak Minařík detailně popisuje samotnou praxi Stezky, zejména praktikování karmajógy a bhaktijógy, následování nezbytných pokynů, dodržování

¹⁶ HONZÍK, J. *Buddhismus na Západě - Česká republika*, s. 3.

¹⁷ *Tamt.*, s. 3.

¹⁸ NOVÝ, A., *Okolo Květoslava Minaříka*, Praha: Canopus, 1998, s. 89.

¹⁹ *Tamt.*, s. 95.

morálních příkazů a postupné začleňování všech těchto praktik do běžného života praktikujícího či „poutníka“ na Přímé stezce.

O osobnosti Květoslava Minaříka pak, stejně jako v případě Františka Drtikola, nejvýstižněji vypovídají jeho četní žáci. Velká část z nich se rekrutovala ze spolku Psyché křesťanského mystika Karla Weinfurtera, jehož sezení se občas účastnil i sám Minařík, nicméně po několika vzájemných roztržkách jeho učení poměrně rychle opustil a velká část Weinfurterových žáků jej následovala. Minaříkoví žáci se o svém učiteli většinou vyjadřují jako o duchovním a osvíceném člověku, „Buddhovi“, který okolo sebe vyzařoval klid a pozitivní energii. „Vždy zářil takovým vnitřním klidem a jasem, zvláštní silou čistoty, a kdokoli toto přijal, pociťoval to jako velmi šťastný stav, stav radosti a takový stav trval několik dní“.²⁰ Mnoho žáků rovněž vzpomíná na jeho mystické schopnosti, ke kterým postupně přicházel se svými realizacemi. Popisují například, jak měl Minařík téměř vždy po prvním setkání takřka každého „přečteného“ a sám odpovídal na otázky, aniž by se ho na ně dotyčný nejdříve zeptal. Přestože těmito „siddhi“²¹ Minařík sám vládl, zároveň opět v souladu s buddhistickým učením varoval před jejich účelovým využíváním, protože to by byla předzvěst budoucího sejítí dotyčného z duchovní stezky.²² Zmíním zde alespoň jeden z mnoha sugestivních momentů spojených s Květoslavem Minaříkem. Jeho žák Karel Fišar popisuje, jak se mu na počátku jeho duchovní cesty se mu dostal do ruky jakýsi spisek zabývající se duchovnem a po jeho přečtení, kdy pochopil skutečnost a význam inkarnace, upadl do jakéhosi stavu prázdnoty. O mnoho let později se dozvěděl, že tato událost časově odpovídala první Minaříkově realizaci.

Závěrem zmíním ještě některá z dalších významných děl Květoslava Minaříka. Na zde nejčastěji zmiňované dílo *Přímá stezka* navazují knihy *Praxe přímé stezky 1 – 3*, které obsahují autorovu obsáhlou korespondenci adresovanou jeho žákům a zájemcům o nauku, jež trvala od konce třicátých let minulého století až do roku 1974. Dílo *Milaräpa* (1951) je pak Minaříkovým komentářem k životopisu tibetského světce od W. Y. Evans-Wentze, *Malý mystický slovník naučný* (1992) obsahuje základní pojmy duchovních nauk a kniha *Kéčara* (1997) je vlastní autobiografie Květoslava Minaříka. Mezi další významná díla pak lze zařadit ještě například *Drahokamy* (1993), *Beseda bohů* (1990) či *Mahajánské texty* (1995).

²⁰ NOVÝ, A., *Okolo Květoslava Minaříka*, s. 10.

²¹ Siddhi – síly mysli, které nejsou vyvinuty u průměrného člověka.

²² NOVÝ, A., *Okolo Květoslava Minaříka*, s. 18.

2.5 Josef Kolmaš

Posledním z výčtu nejvýznamnějších českých buddhistů bude Josef Kolmaš. Na první pohled se může zdát, že bychom našli jiné, zdánlivě významnější české buddhisty, především co se týče buddhistické praxe. Navzdory tomu nebo spíše právě proto sem zařazují Josefa Kolmaše, jehož přínos je neocenitelný především pro jeho odbornost a nespornou fundovanost. V porovnání s výše uvedenými osobnostmi je totiž prvním, kdo nepostrádá pevné základy svých vědomostí o buddhismu v podobě vysokoškolského vzdělání, ať už na Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty UK v Praze či dokonce v Ústředním národnostním ústavu v Pekingu.

Ani samotná Kolmašova životní cesta nebyla nijak překotná a plná dramatických zvratů jako u předcházejících buddhistů, odvíjela se naopak poměrně přímočaře. Své dětství prožil v jihomoravských Těmicích a za počátek jeho kariéry lze považovat studium na gymnáziu Tovaryšstva Ježíšova ve Velehradě. Tam byl jeho učitelem Tomáš Špidlík, později kardinál ve Vatikánu.²³ Ten Kolmaše vedl ke studiu klasických jazyků, zejména latiny a měl vliv na formování jeho osobnosti a směřování jeho studií. Na zmíněné Filozofické fakultě UK dále studoval obor čínština a dějiny Dálného východu, aby následně strávil dva roky v Pekingu, kde v rámci postgraduálních studií na Ústředním národnostním ústavu studoval tibetštinu. Po studiích se Kolmaš od roku 1959 stává vědeckým pracovníkem v Orientálním ústavu Československé akademie věd v Praze. Se vzrůstajícím renomé na poli orientalistiky postupně přednáší a hostuje na významných univerzitách po celém světě, mj. v USA, Japonsku, Indii, SSSR, Číně a mnoha dalších zemích. Významné je zejména jeho působení na univerzitě v australské Canbeře.²⁴

Za léta Kolmašovy vědecké, publikační a překladatelské činnosti spatřily světlo světa stovky odborných článků (např. *Buddhist Studies in Czechoslovakia* [1974]), řada knih zaměřených zejména na Čínsko–Tibetské vztahy či na Tibet a tibetský buddhismus samotný a zejména pro buddhisty významný překlad základního textu tibetského buddhismu *Tibetská kniha mrtvých*. Mezi jeho stěžejní díla patří zejména *Tibet and Imperial China. A Survey of Sino-Tibetan Relations upto the End of the Manchu Dynasty in 1912* (1967), historie Tibetko–Čínských vztahů mezi obdobími dynastie Tchang a Čínské lidové republiky, dále zpracování dějin tibetského rodu Derge *A Genealogy of the Kings of Derge* (1968) či zpracování ilustrací buddhistického panteonu v rámci buddhistického kánonu Kandžuru a Tandžuru (1978), který je mj. součástí Tibetské knihovny Orientálního ústavu ČSAV. Tato

²³ JUŘÍKOVÁ, A. *Univerzitní profesor PhDr. Kolmaš Josef DrSc. 75 letý*. [online]. Kyjov: [s.n.], 2008, s. 1.

²⁴ *Tamt.*, s. 2.

knihovna je ostatně jedním z nejvýznačnějších Kolmašových počinů. Knihovnu Kolmaš sám založil na základě kompletního vydání ručně tištěného tibetského buddhistického kánonu Kandžuru a Tandžuru, který se mu podařilo v Tibetu získat a přivézt do Prahy.²⁵ V roce 2003 byl Josef Kolmaš prezidentem republiky Václavem Klausem jmenován profesorem v oboru antropologie na podnět Vědecké rady Masarykovy univerzity v Brně.²⁶

O Kolmašově nesporném významu zejména pro tibetský buddhismus svědčí i jeho setkání se 14. tibetským dalajlamou, kterého následně i provázel při jeho první návštěvě Prahy.

²⁵ JUŘÍKOVÁ, A., *Univerzitní profesor PhDr. Kolmaš Josef DrSc. 75 letý*, s. 2.

²⁶ *Tamt.*, s. 2.

3 BUDDHISMUS – HLAVNÍ SMĚRY A POROVNÁNÍ S HINDUISMEM

V následující kapitole se nebudu věnovat základním principům buddhismu jako takového, ani jeho historii, která je obecně poměrně známa a ani není předmětem této práce. Rád bych zde spíše vysvětlil rozdíly mezi jednotlivými základními školami buddhismu, které často i v oboru přiměřeně vzdělanému člověku mohou splývat, stejně jako je tomu v případě hinduismu, se kterým má buddhismus některé styčné body.

3.1 Mahájána a théraváda

Mahájánu (či tibetský buddhismus) a théravádu lze považovat za dvě ze základních škol buddhismu (tou třetí je zenový buddhismus, kterým se budeme zabývat níže), které vycházejí z původního Buddhova učení. Přestože se postupem času se jejich cesty poněkud odchýlily, stále směřují ke stejnému cíli, tedy k nirváně. Navzdory všem rozdílům ve svých učeních (i lehce pejorativnímu označení „hínajána“, které vysvětlíme níže) však stoupenci jak théravády, tak mahájány zachovávali vzájemnou toleranci vycházející z buddhistických principů. Příkladem může být mimo jiné fakt, že zhruba až do 8. stol. n. l. spolu koexistovali ve společných kláštrech.²⁷

Théraváda (v páli „vědění starých“) je považována za tzv. „jižní buddhismus“, který je rozšířen převážně na Srí Lance, v Thajsku, Vietnamu, Laosu, Kambodži a v Barmě.²⁸ O théravádovém buddhismu se soudí, že je co do autentičnosti nejbližší původnímu Buddhovu učení. Vychází přímo z pálijského kánonu *Tipitaka* („Tři koše“), který byl ustaven na shromáždění předních mnichů krátce po Buddhově smrti. Jazyk páli příslušel jednomu ze středoindických dialektů a je velmi blízký jazyku, kterým hovořil sám Buddha. Tipitaka se původně skládala ze dvou hlavních částí: Vinaje (texty řádové disciplíny) a Sútry (sbírky učebních textů), k nimž později přibyl třetí „koš“, Abidhamma (souhrn obsahů a pojmů vyššího učení).²⁹ Na vývoj a uspořádání théravádového buddhismu měla velký vliv vláda císaře Ašóky (vládl zhruba 268–233 př. n. l), který se poté, co dobyl de facto celý indický subkontinent, obrátil k buddhismu. Poté, co toto učinil, odvrátil se od svých dřívějších činů, mezi něž patřilo zejména vedení krvelačných válek a zcela se oddal buddhistické dharmě a jejím morálním zásadám a principům.³⁰ Na základě této filozofie posléze postavil fungování celého státu, čímž v podstatě vytvořil první buddhistickou formu státu v historii. Konkrétně

²⁷ SNELLING, J., *Buddhismus*. Praha: Ikar, 2000, s. 38.

²⁸ ŠTAMPACH, I., *Malý přehled náboženství*. Tišnov: Sursum, 1992, s. 29.

²⁹ KÜNG, H., BECHERT, H., *Křesťanství a buddhismus*. Praha: Vyšehrad, 1997, s. 76.

³⁰ SENEVIRATNA, A., *King Asoka and Buddhism*. Kandy: Buddhist Publication Society, 1994, s. 7.

Ize v této souvislosti zmínit císařovu snahu o dostupnost sociální péče pro všechny obyvatele státu, budování tisíců klášterů či zakládání nemocnic, a to nejen pro lidi, ale i pro zvířata. Další velmi důležitou činností Ašóky pak bylo vysílání buddhistických misí do cizích zemí, díky čemuž se théravadový buddhismus rozšířil právě do výše zmíněných východoasijských zemí.³¹ Učení théravády samo o sobě je tvořeno souborem mnoha sofistikovaných nauk a postupů, mezi jinými například osmičlennou ušlechtilou stezkou, čtyřmi vznešenými pravdami meditací vhledu, meditací dobrotivosti a mnoha dalšími. Pro théravadový buddhismus je důležité, že Buddha vedl každého žáka individuálně, pro něj nejvhodnějším způsobem, přičemž dnes se této role ujímá pověřený učitel.³² „Théraváda zdůrazňuje podmíněnost mezi etickým jednáním (síla), soustředěním (samádhi) a osvobozujícím poznáním (pañña).“³³ V České republice se théravadovému buddhismu věnuje poměrně dosti spolků, mezi jinými Bodhi Praha, Bodhi Brno, Buddha Mangala, Přátelé Dhammy, meditační centrum Bodhipála a mnoho dalších.³⁴

Mahájánový buddhismus vznikl pravděpodobně někdy mezi lety 100 př. n. l. až 100 n. l. Přívrženci mahájány („velký vůz“) ještě donedávna nazývali starší buddhistické školy včetně théravády názvem „hínajána“ („malý vůz“). To mělo symbolizovat fakt, že máhájána poskytuje možnost osvobození všem bytostem, ale hínajána jen „vyvoleným“.³⁵ V porovnání s théravadovým buddhismem se mahájána vyznačuje menší uzavřeností do sebe a větší rozmanitostí forem buddhistické praxe na společném základě. Charakteristická je pro mahájánu snaha o dosažení bódhisattvovství oproti théravadovému arahatství. Ve zkratce popsany rozdíl mezi oběma stavy spočívá ve faktu, že arahat („vznešený“) dosahuje úplného probuzení (nirvány, nibbány). S tím je úzce spojeno ukončení koloběhu inkarnací (samsáry) a zároveň definitivní odstranění nežádoucích stavů mysli jako je ulpívání, chtivost, nenávisť, závist a další. Pro přívržence mahájány je tento théravadový ideál nepřijatelný a považují jej za sobecký, protože je podle nich přístupný jen vyvoleným.³⁶ Jejich ideál bódhisattvy, který staví proti arahatství, spočívá naopak nikoli v hledání osvobození pro sebe samého, ale v úsilí o nalezení spásy pro všechny živé duše. Tato snaha spadá do tzv. buddhovských kvalit („páramí“), které bódhisattva rozvíjí, aby se v budoucnu stal Buddhou. Bódhisattva je tedy jakýmsi předstupněm stavu Buddha, ostatně touto cestou si prošel i sám historický Buddha

³¹ KÜNG, H., BECHERT, H., *Křesťanství a buddhismus*, s. 80.

³² HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v České republice*. Praha: Dharmagaia, 2010, s. 19.

³³ *Tamt.*, s. 21.

³⁴ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. Praha: Portál, 2004, s. 365.

³⁵ HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v České republice*, s. 22.

³⁶ SNELLING, J., *Buddhismus*, s. 38.

Šákjamuní.³⁷ Pro úplnost lze ještě zmínit, že v rámci mahájány se vyvinuly dva významné myšlenkové proudy, kterými jsou šúnjaváda a jógačára, přičemž trochu stranou, ale stále v rámci mahájány vznikl vadžrajánový buddhismus, známý spíše jako tantra.

V souvislosti s mahájánou je třeba se zde zmínit o tibetském buddhismu coby pravděpodobně nejvýznamnější škole, která z mahájány vychází. Do Tibetu se buddhismus dostal v 7. století n. l. a definitivně zde zakořenil zhruba o sto let později díky indickému učenci Šántarakšitovi. Ten mj. působil na buddhistické univerzitě Nálanda a založil první tibetský klášter Samjä.

V tibetském buddhismu se vyskytuje několik hlavních škol. Tou nejstarší je škola Ňingma („stará škola“), jejíž historie sahá až k samotnému příchodu buddhismu do Tibetu. Vyznavači této školy uctívají zejména jejího zakladatele Padmasambhu a při své praxi používají především techniky tantry.³⁸ Další školou tibetského buddhismu, jež měla velký duchovní vliv, byla škola Sakja, pojmenovaná podle svého ústředního kláštera. Její nejvýznačnější osobností byl v 9. století pravděpodobně tantrik Virúpa, autor meditačního cyklu „Cesta a její plod“.³⁹ Historie této školy je také významně spojena s mongolskou nadvládou nad Tibetem ve 12. a 13. stol., přičemž právě v tomto období se buddhismus rozšířil také do Mongolska. Se školou Sakja má řadu společných rysů škola Kagjü. Jejími základními texty jsou *Šestero jóg Náropových* a zejména *Mahámudra* (více známa jako *Velká pečeť*). Tyto nauky měl v Indii obdržet od mistra Náropy zakladatel školy Kagjü, Marpa. Marpovým významným žákem a posléze možná nejznámějším jogínem vůbec se stal Milaräpa.⁴⁰ Poslední významnou školou tibetského buddhismu je škola Gelug („Ctnostný“). Ta byla založena ve 14. století tibetským mnichem a reformátorem Congkhapou, který viděl základ svého učení zejména v etických zásadách a přísném mnišském životě s důrazem na celibát. Co se týkalo tantrické praxe, doporučoval ji jen zkušeným jedincům, kteří byli již dále na své duchovní stezce.⁴¹ Vyznavači školy Gelug stavěli své kláštery v okolí hlavního města Tibetu Lhasy a za opětovné mongolské nadvlády začal být hlavnímu představenému školy udělován titul „dalajlama“. Slovo „lama“ znamená v tibetštině „učitel“, dalajlama pak „jehož moudrost je hluboká jako oceán“. Od 17. století jsou dalajlamové rovněž politickými správci Tibetu, přičemž nynější 14. dalajlama (vl. jménem Tändzin Gjamccho) je v současném světě považován za pravděpodobně nejvýraznější symbol buddhistického náboženství obecně.

³⁷ HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v české republice*, s. 21.

³⁸ SNELLING, J., *Buddhismus*, s. 149.

³⁹ *Tamt.* s. 150.

⁴⁰ *Tamt.* s. 152.

⁴¹ *Tamt.* s. 155.

Nejvýznamnějšími spolky tibetského buddhismu v naší zemi jsou například Buddhismus Diamantové cesty, Komunita dzogčenu, Shambhala, Kagyu Samye Dzong a další.⁴²

3.2 Zenový buddhismus

Zen či „Čchan“ je považován za jakousi východní odnož buddhismu, která je praktikována zejména v Číně, Japonsku a Jižní Koreji. Přestože buddhistické učení začalo pronikat do Číny již zhruba v 1. století n. l., podle legendy založil původní zenové učení v Číně pravděpodobně v 6. století n. l. indický mnich Bódhidharma. Ten zde měl strávit mnoho let meditací v klášteře Šao–lin, přičemž měl být údajně i u zrodu bojového umění kung–fu.

Ke vzniku skutečného zenu bylo zapotřebí několik století formování buddhistického učení importovaného z Indie, než se dalo mluvit o autentickém a svébytném učení. Dá se říci, že buddhistické myšlenky se zde určitým způsobem proluly se starými duchovními směry, mimo jiné s taoismem.⁴³ Pokud bychom měli osvětlit základní princip, kterým se zen liší od ostatních buddhistických škol, lze říci, že se v podstatě jedná o snahu dosáhnout přímého vhledu, a to „okamžitým prožitkem“. V porovnání s mahájánou či théravádou je tu tedy zásadní rozdíl v tom, že „probuzení“ či nirvána zde nejsou výsledkem dlouhé cesty odříkání a meditací. Zen říká, že onu nirvánu má již každý sám v sobě a stačí mu „jen“ dosáhnout okamžitého přímého vhledu, aby si ji uvědomil. „Touha po dobrých skutecích nebo po vědomostech, dokonce i hledání osvícení nebo snaha stát se buddhou znamená vlastně jen další překážky v dosažení definitivního probuzení. Je to jako běhat po světě a hledat perlu, která nám září na čele.“⁴⁴ Přestože, jak sám zen hlásá, není nutné trávit meditací „zbytečně“ tolik času jako v případě jiných škol, meditace je zde k dosažení vhledu velmi důležitým prostředkem. Možná ještě podstatnější je pak vzájemný vztah učitele a žáka. Učitel se jakoby snaží „předat vhled“ přímo z „mysli do mysli“ či „ze srdce do srdce“.⁴⁵ Rovněž se zde využívá lehce kuriózních metod jako například výkřiků, pohlavků a jiných výstřelků v učitelově chování, které mají za úkol žáka vytrhnout z běžného vnímání reality a dopomoci mu tak k vhledu.

Vyznáváním zenového buddhismu je dnes známo zejména Japonsko. Sem se zen dostal nejprve v 6. století z Koreje, dvě hlavní školy však přišly ve 12. až 13. století z Číny, a to prostřednictvím Eiheia Dógena (škola Sótó) a Mjóana Eisaia (škola Rinzai). V obou těchto hlavních školách je praktikována výše uvedená, někdy možná kuriózní praxe, přičemž u školy

⁴² VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 372–374.

⁴³ SNELLING, J., *Buddhismus*, s. 158.

⁴⁴ *Tamt.*, s. 160.

⁴⁵ HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v české republice*, s. 25.

Sótó je kladen velký důraz na meditaci vsedě. Do Koreje se dostal zen z Číny již ve 4. století n. l., přičemž jeho nejvýznamnější osobností byl mnich Činul.

V Čechách reprezentují zenový buddhismus zejména spolky Zenová škola Kwan Um, Středoevropská zenová asociace (SEZA) či Zazen International Česká republika.⁴⁶

3.3 Buddhismus a hinduismus

V případě hinduismu coby konfese odlišné od buddhismu se nebudu zabývat celou jeho historií a podstatou. Protože běžná populace poměrně často zaměňuje základní pojmy obou náboženství a v některých případech jí i splývají, zaměřím se na to, co mají obě náboženství společného a v čem se odlišují.

Jak buddhismus, tak i hinduismus mají společné kořeny v indických védách, přičemž zhruba v období upanišad⁴⁷ (okolo 6. stol. př. n. l.) se buddhismus začíná výrazněji vymezovat.⁴⁸ Právě díky společným védským základům mají obě konfese mnoho společných základních pojmů, principů či východisek, jejichž význam a interpretace jsou však v jednotlivých případech často odlišné. Základní rozdíl můžeme sledovat v tom, že buddhismus je neteistické náboženství, zatímco hinduismus je teistický. Považovat historického Buddha Gautamu za jakéhosi „boha“ by bylo mylné, přestože v mahájánovém buddhismu je stále vnímán jako transcendentní bytost, ovšem v jiném smyslu než coby bůh. Naopak hinduismus různými božstvy v pravém slova smyslu oplývá. Stačí zmínit nejznámější trojici Šiva, Višnu a Brahma.⁴⁹ Dalšími z těch známějších jsou například Kálí, Ganéša či Lakšmí. Celkový počet hinduistických božstev se pak pohybuje v tisících.

Rovněž postava zmíněného historického Buddha, jehož příběh je dostatečně znám, má v hinduistické mytologii svůj význam a místo. Gautama je v puranických textech zmiňován jako devátý Višnuův avatár,⁵⁰ někteří hinduisté pak věří, že Buddha do svého začlenil mnoho hinduistických principů do svého učení, přestože buddhisté toto odmítají. Hlavními styčnými body mezi oběma náboženstvími jsou pak samozřejmě principy karmy a samsáry.⁵¹ V pojetí buddhismu i hinduismu se jedná o víru v převtělování a stěhování duší v jejich fyzické smrti, přičemž snahou buddhisty i hinduisty je vymanit se z tohoto koloběhu inkarnací (samsáry) a ukončit ho. Toto vymanění se či ukončení koloběhu se v buddhismu nazývá nirvána,

⁴⁶ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 368.

⁴⁷ Upanišady – filosofické učení doplňující bráhmány, které formuje část odhalených svatých textů raných Indoárijců.

⁴⁸ ŠTAMPACH, I., *Přehled religionistiky*. Praha: Portál, 2008, s. 83.

⁴⁹ Tamt., s. 82.

⁵⁰ Avatar – hinduistický výraz pro božské vtělení, obvykle užívaný k popisu příchodu nejvyššího Boha ve zvířecí či lidské formě v příslušné světové epoše a vykoupení světa.

⁵¹ ŠTAMPACH, I., *Přehled religionistiky*, s. 84.

nibbána, osvícení či osvobození, v hinduismu pak mókša.⁵² Způsoby, jak tohoto stavu dosáhnout, jsou pak u obou náboženství v principu odlišné. U buddhismu se jedná o Buddhovu ušlechtilou osmidílnou stezku, která je v podstatě jádrem celého Buddhova učení, v případě hinduismu jsou to tři cesty vedoucí ke konečnému osvobození. Jedná se o cestu uctívání božstev (bhakti), cestu dobrých činů v souladu s vlastním svědomím a mravními zákony (karma)⁵³ a cestu poznání (džňána), kterou je možno praktikovat spolu s oběma zmíněnými cestami.⁵⁴ „*Na cestě poznání člověk dochází k poznání, že naše existence v tomto světě není naším pravým bytím. Za vším je božská prapodstata.*“⁵⁵ Zmíněná karma je vedle samsáry druhým významným fenoménem, který je oběma náboženstvím společný. Zároveň je se samsárou podstatným způsobem spjata, neboť je de facto podmínkou její existence. Karma má v případě buddhismu i hinduismu v zásadě totožný význam, jedná se v podstatě o jakýsi zákon příčiny a následku. Učení obou náboženství nám o zákonu karmy říká, že naše záměrné činy mají vždy nějaký následek, přičemž zcela zásadní význam má morální povaha skutku. Zjednodušeně řečeno, dobrý skutek bude „po zásluze“ odměněn, a to buď ještě v průběhu života dotyčného jedince, většinou však tím, že výhledově získá naději na lepší život v další inkarnaci duše. To samé se pak týká špatných skutků, kdy konkrétní duši hrozí, že při hromadění špatných skutků, potažmo zhoršování své karmy se v příštím životě narodí do špatného života, nebo rovnou jako nižší bytost. Tím se obrazně řečeno udržuje onen řetězec životů zvaný samsára.⁵⁶ „*Jestliže chceme duchovně zrát – nebo i jen žít s minimálními přítěžujícími okolnostmi – patří se, abychom si dávali dobrý pozor na to, co říkáme a co konáme, neboť není způsobu, jak bychom mohli uniknout následku svých skutků.*“⁵⁷

⁵² ŠTAMPACH, I., *Přehled religionistiky*, s. 84.

⁵³ Karma – výraz ze sanskrtu, který lze vykládat jako přírodní zákon příčiny a následku. Záměr je vykonáván se zjištěným motivem a následek tohoto konání se vztahuje přímo na aktéra.

⁵⁴ ŠTAMPACH, I., *Přehled religionistiky*, s. 84.

⁵⁵ *Tamt.*, s. 84.

⁵⁶ SNELLING, J., *Buddhismus*, s. 76.

⁵⁷ *Tamt.*, s. 76.

4 BUDDHISMUS V ČESKÉ REPUBLICE A JAKO SOUČÁST ZÁPADNÍ KULTURY

4.1 Splnutí buddhismu s českou společností?

Původně jsem chtěl tuto část práce věnovat dialogu mezi buddhismem a křesťanstvím coby nejrozšířenějším náboženstvím v České republice, stejně jako interkulturnímu dialogu buddhismu a české společnosti obecně. Je však nutno říci, že v samotných českých zemích de facto k žádným významnějším vzájemným reflexím, natož konfrontacím, nedochází. Může to být dáno sekularizovanou povahou české společnosti a poněkud vlažnějším přístupem Čechů k náboženství obecně.

O něco významnější dialog mezi oběma náboženstvími můžeme nalézt v zemích západní Evropy, jako například v Německu, Francii či Španělsku, kde křesťanství hrálo přece jen významnější úlohu, avšak ani v tomto případě nešlo o nijak úzké styky. Až do 19. století bylo v Evropě povědomí o buddhismu velice malé a bylo přiživováno se víceméně jen sporadickými kontakty s Indií za Alexandra Velikého či františkánskými misemi ve středověku.⁵⁸ Zároveň se velmi dlouho nerozlišovalo mezi buddhismem a hinduismem. V 19. století, kdy se východní filozofie staly regulérním předmětem vědeckého výzkumu, zájem o buddhismus stoupl a začala vznikat první buddhistická sdružení a asociace, proběhly významné změny v jeho vnímání i u křesťanské církve.⁵⁹ Po Druhém vatikánském koncilu se pak v rámci reformačního a teologického paradigmatu pozitivně změnil přístup křesťanství k jiným náboženstvím.⁶⁰ Vzájemné setkávání křesťanského a buddhistického náboženství se tedy na „domovské“ půdě křesťanstva neslo převážně v duchu tolerance. To může být z velké míry dáno faktem, že tradiční buddhistické destinace jsou přece jen geograficky vzdálenější od Evropy, než například islámské země. Zároveň možná právě tato skutečnost přispěla k tomu, že buddhismus do Evropy ve větší míře zavítal teprve v éře poněkud větší vyspělosti lidstva, tedy až poté, co se odehrály nejzávažnější střety především katolické církve s jinými náboženstvími.

Jak tedy již bylo řečeno, v souvislosti s problematikou kulturního dialogu mezi buddhismem a českou společností nelze hovořit o žádném vzájemném prorůstání či prolínání a už vůbec ne o vzájemných třenicích. To je ostatně i v naprosté shodě s tolerantním

⁵⁸ KÜNG, H., BECHERT, H., *Křesťanství a buddhismus*, s. 42 – 43.

⁵⁹ *Tamt.*, s. 44.

⁶⁰ *Tamt.*, s. 45.

buddhistickým učením a pro někoho navenek možná zdánlivě egoistickým myšlením buddhistů, kteří si nedávají za cíl kohokoli ovlivňovat či přesvědčovat o správnosti své víry.

V otázce dialogu buddhismu se současnou českou společností se tedy budu soustředit spíše na jeho postavení v ní a na to, jak ho běžná česká populace vnímá. Postavení českého buddhismu co se týče jeho historie a zejména v současné době aktivních spolků a sdružení zmapoval Jan Honzík ve své knize *Jednota v rozmanitosti – Buddhismus v České republice*. Mým cílem bylo zaměřit se především na pohled běžných Čechů, jejichž názory jsem se snažil zjistit prostřednictvím ankety, které se zúčastnilo široké spektrum respondentů rozdílného věku, vzdělání, povolání a bydliště.

Respondentům jsem položil následující otázky:

- Do jaké míry je buddhismus součástí české společnosti?
- Myslíte si, že se v budoucnu může stát její plnou součástí?

Marek, 36 let, vyučen, stavební dělník, Ústí nad Labem:

1) Buddhistické aktivity se u nás projevují, potkávám buddhisty na ulicích, zastavují mne a podávají mi informace o svém náboženství či pořádají hudební vystoupení na ulicích. Nemyslím si, že buddhismus má v naší společnosti velké postavení, lidé se na něj dívají „skrz prsty“.

2) Nemyslím si, že se buddhismus může stát pevnou součástí české společnosti. Osobně toto náboženství respektuji a díky svým aktivitám pronikli buddhisté do mého podvědomí.

Petr, 60 let, VŠ vzdělání, novinář, Praha:

Otázka buddhismu je v české společnosti vyloženě raritní, neboť většinová společnost veškeré projevy této menšiny vnímá jen jako součást jakéhosi veřejného cirkusu, což dokládají například hudební projevy „českých buddhistů“ na Václavském náměstí. Kolemjdoucí tato veřejná spontánní vystoupení hodnotí z hledisek jistého nepochopení a zejména typické české sekularizovanosti. Jinými slovy to do vnímání společnosti nezapadá.

Miroslav, 53 let, vyučen, majitel vinárny, Zlín:

Buddhismus se do ČR nějakým způsobem dostává. Například na ulicích můžeme vidět průvody Hare Krišna apod., ale toto nikdy nemůže lidi oslovit. V naší zemi jim buddhismus nemůže nic říci a lidé u nás nemají nárok stát se jeho součástí. Není to generačně podmíněno.

Květoslava, 53 let, VŠ vzdělání, středoškolská učitelka, Praha:

- 1) Domnívám se, že buddhismus nezaujímá významné postavení, tudíž neovlivňuje život naší společnosti. Buddhismu se aktivně věnuje jen velmi malá část obyvatelstva. Pasivní znalost a povědomí je o něco vyšší, ale nijak významné množství to dle mého názoru není. Ve svém okolí jsem žádné aktivity nepostřehla.
- 2) Poměrně pochybuji o tom, že by se buddhismus mohl stát plnou součástí české společnosti. Česká společnost se stále více odvrací od duchovního světa ke konzumnímu způsobu života. Snad v daleké budoucnosti mladá generace. Myslím, že respektován bude, ale do běžného života nepronikne.

Irena, 28 let, VŠ vzdělání, středoškolská učitelka, Praha:

- 1) Buddhismus nezaujímá v ČR nikterak významné postavení. Zcela jistě je v podvědomí lidí, vnímají ho, znají jeho základní rysy, ale nijak ho ve větší míře nepodporují ani nevyznávají. Společnost určitě neovlivňuje. Co se týče aktivit, to netuším. Lidé ho berou jako zpestření a možná i v duchu souhlasí se základními principy.
- 2) Nemyslím si, že v budoucnu pronikne do naší společnosti výrazněji než nyní. Žádné náboženství u nás není masově podporováno, ale lidé dají spíše přednost tradičnímu náboženství, neboť je pevně zakořeněno a spíše vykresluje lidské rysy současnosti než buddhismus. Buddhismus možná bude příjemnou kratochvílí, ale ne hlavním náboženstvím.

Honza, 19 let, student SŠ, Kolín:

- 1) Myslím si, že se u nás buddhismus příliš neprojevuje.
- 2) Češi se zatím pravděpodobně o buddhismus zajímat nebudou, ale do budoucna možná.

Monika, 20 let, studentka SŠ, Zlín:

- 1) Myslím si, že u nás v ČR lidé buddhismem moc ovlivněni nejsou. Buddhismus v ČR zaujímá minimální postavení, podobně jako například islám. Nikdy jsem v ČR nic buddhistického nepostřehla.
- 2) Myslím si, že se buddhismus v žádném případě nemůže stát součástí české společnosti. Do ČR by se muselo nastěhovat více lidí z Asie, ale i tak si myslím, že buddhismus v ČR nemá ani minimální šanci.

Jan, 19 let, student SŠ, Praha:

- 1) Myslím si, že v ČR nemá buddhismus žádnou šanci se uchytit. Buddhismus má velmi hluboké historické kořeny, a to v kultuře dané lokality.
- 2) Součástí naší společnosti se nikdy stát nemůže. Jsem nevěřící, ale jediné náboženství, se kterým sympatizuji, je právě buddhismus. Líbí se mi jeho ideologie.

Boris, 18 let, student SŠ, Praha:

- 1) Myslím si, že buddhismus má v ČR minimální vliv, přestože bych byl rád za větší. Na druhou stranu si myslím, že je špatné prosazovat ve střední Evropě a v Evropě obecně náboženství, které zde nemá kořeny. Stejně jako jsem proti stavění mešit apod., jsem i proti buddhistickým klášterům u nás. Je to asi stejné, jako kdybychom v Bhútánu či Tibetu stavěli křesťanské kostely.
- 2) Myslím, že se buddhismus nemůže stát plnou součástí české společnosti. Na druhou stranu bych si položil otázku, proč nahrazovat křesťanství. Funguje u nás již stovky let. Jsem věřící, ale nevyznávám konkrétní náboženství. I přesto si myslím, že v dnešní „řádoby“ ateistické době se může prosadit jakákoliv víra.

Kateřina, 18 let, studentka SŠ, Brno:

- 1) Nemyslím si, že buddhismus nějak ovlivňuje naši společnost, jelikož ČR je převážně ateistický stát.
- 2) Nepřijde mi, že by nebyl buddhismus u nás respektován stejně jako například křesťanství, jen se o něm tolik nemluví. Do ČR často jezdí významní buddhisté na přednášky týkající se jejich náboženství, ale většina lidí tomu nevěnuje pozornost.

Martin, 33 let, SŠ vzdělání, stavební technik, Praha:

- 1) Řekl bych, že společnost ovlivňuje minimálně, projevuje se ve společnosti minimálně, ale má poměrně silnou podporu v médiích a tudíž většina společnosti má ponětí, o co jde.
- 2) Myslím, že buddhismus v podvědomí Čechů už je (vědí, že existuje), ale velkého rozšíření (plného pochopení) asi nedosáhne. Respektován by být mohl, protože si myslím, že většina Čechů je celkem tolerantní, ale vůči náboženstvím poměrně skeptická.

Jan, 33 let, SŠ vzdělání, technik, Hostěradice

Myslím si, že buddhismus se nemůže stát součástí české společnosti. Křesťanství je tu hluboce zakořeněno a buddhismus osloví jenom část obyvatel, a to převážně přistěhovalců.

Michal, 27 let, vyučen, pokladník, Praha:

Tak buddhismus už podle mne jakýsi "boom" v Čechách zažil. Po opadnutí nárazových vln prvních, často nekritických nadšenců zůstal jen úzký, avšak velmi sofistikovaný a seriózní okruh lidí. Myslím, že je u nás pro buddhismus vcelku dobrá živná půda, kterou může tvořit u nás velmi rozsáhlá síť humanitárních a jinak sociálně laděných organizací, v kterých právě buddhismus může najít své uplatnění. Z mého pohledu bude více a silněji inklinovat k buddhismu pracovník krizového centra či streetworker, který v buddhismu může nalézt alternativní náhled na prožívané zkušenosti z jeho pracovního prostředí a následně tím svou práci zefektivnit než podnikatel či manažer. Také vnější rozpoznávací znaky praktikujícího budhisty nejsou nijak nápadné a v důsledku toho nepřichází v každodenním životě do podvědomí občana být už jen přítomnost tohoto náboženství u nás. To je velmi nesnadná startovní pozice pro náboženského nováčka v zemi, kde je dle mého názoru původní náboženství (křesťanství) v úpadku. Otázkou tedy není, zda buddhismus jako náboženství může být Čechy asimilováno, ale zda Češi hledají nějaké náboženství jako buddhismus. Civilizace není důsledek víry - víra je důsledek civilizace.

Jan, 31 let, vyučen, zámečník, Praha-západ:

Buddhismus je naší společnosti asi tak vzdálen jako například Nepál. Přestože téměř všichni vědí, kde se nachází, neví, jak to tam chodí a těch pár lidí, kteří by i věděli, nedokáže dostatečně obsáhnout všechny, kteří by to potřebovali, ale nevědí o tom (všichni hledáme, ale nevíme často co, nebo koho). Špatné na tom je, že v dnešní době už nevíme, jestli máme věřit a čemu vůbec. Vím o kamarádech, co s buddhismem koketují, ale (ne)zajímá mne meditace, takže jsem asi typický vzorek z populace. Buddhismus mne neděsí, neohrožuje mě, ale nevěřím, že by mi mohl skutečně někam pomoci.

Jan, 27 let, základní vzdělání, podnikatel, Třebíč:

1) Myslím, že buddhismus není součástí české společnosti vůbec, nijak ji neovlivňuje a jelikož není nijak moc propagován, tak předpokládám, že je to věc pouze úzkého okruhu lidí. Projevy, které jsem zaznamenal já osobně, jsou pouze letáky na lampách, tzn. pozvánky na jakési „pochybné“ semináře.

2) Buddhismus má určitě šanci dostat se do podvědomí lidí, ale spíše pod jiným názvem, respektive díky propagaci zdravého životního stylu. Například výživa, meditace/potlačení stresu atp. by mohly znamenat pro více lidí to, že díky započetí snahy o osobní rozvoj by

mohl propuknout hlubší zájem o poznání dalších součástí vyrovnaného životního stylu, který buddhismus nabízí.

Zdeňka, 26 let, studentka VŠ, Plzeň:

1) Češi jsou podle mého národ víceméně nevěřící. S doktorkou Muškovou jsme usoudily, že je to důsledek i historický (události kolem 30leté války a hlavně po). Přesto si myslím, že pokud bychom se o něj více zajímali, tak některé názory a myšlenky mohou být součástí našeho myšlení a přitom o tom vůbec nevíme.

2) Celkově vzato otázka, zda se může stát plnohodnotnou součástí naší společnosti, závisí na celkovém přístupu k náboženství. Češi podle mne nerozlišují mezi křesťanem a buddhistou, ale mezi věřícím a nevěřícím. Teprve pokud by se toto změnilo, dalo by se uvažovat dál. Můj názor je, že my nejsme národ tak pokorný jako jsou východní národy a z mého celkem neznalého pohledu je právě s určitou pokorou a klidem buddhismus spojen. Proto si myslím, že u nás se jen tak nestane plnohodnotnou součástí společnosti. Větší šanci má třeba křesťanství. Ale mluví ze mne celkem povrchní znalost.

Garika, 32 let, SŠ vzdělání, asistentka, Benešov:

Nemyslím si, že je v Čechách zastoupen klasický buddhismus. Pokud mohu mluvit za lidi ve svém okolí, vnímám to tak, že se lidi buddhismu jen okrajově dotýkají, tedy nejsou jeho vyznavači, jen třeba souhlasí s některými názory. Proto si ani nemyslím, že se může buddhismus stát plnou součástí české společnosti.

Pavel, 43 let, VŠ vzdělání, koordinátor, Praha:

Buddhismus je a v dohledné době u nás bude okrajová záležitost. Na druhou stranu k nám už pronikl a Češi ho svým způsobem znají a tak trochu je jim sympatický. Takže určitě k naší společnosti patří.

Alena, 25 let, VŠ vzdělání, koordinátorka, Praha:

Myslím si, že buddhismus je Čechům vcelku sympatický, protože je tolerantní, umírněný a neurčuje dogmaticky co má kdo dělat. Pro určitou část lidí je jistě důležitou součástí života, ale nemyslím si, že by buddhismus byl nějak výrazněji součástí celé české společnosti (a že někdy bude). Na jeho popularizaci se podle mne výrazně podílí tibetský dalajlama, který je u nás znám i díky Václavu Havlovi.

Martina, 28 let, VŠ vzdělání, ekonomka, Brno:

Nemyslím, že by byl buddhismus součástí české společnosti. Jistě jsou lidé, kteří jej vyznávají, ale spíše jako způsob života než náboženství jako takové. Nedomnívám se taktéž, že by se mohl stát její plnou součástí, neboť naše kulturní tradice a z nich plynoucí hodnoty jsou značně odlišné než je tomu u prostředí, ze kterého buddhismus vzešel a jemuž je vlastní.

Láďa, 38 let, SŠ vzdělání, úředník, Nový Bor:

Nemám čas se zajímat o buddhismus.

Lenka, 32 let, VŠ vzdělání, manažerka, Ostrava:

Vůbec nevím, já se o takové věci nezajímám.

Anna, 31 let, VŠ vzdělání, sociální pracovníce, Praha:

1) Například podle prostoru, který je buddhismu věnován v médiích, a podle toho, jak velká část populace se otevřeně hlásí k buddhismu, je asi do jisté míry součástí české společnosti. Buddhismus je podle mne pro našince většinou pořád něčím exotickým, něčím, co nevychází z naší tradice a myslím si, že takto to i zůstane.

2) Nevím, jak by se projevovalo, že je buddhismus plnou součástí české společnosti. Jelikož si myslím, že to, co nevychází z naší historické tradice, nemůžeme jako "celá společnost" přijmout plně za vlastní, pak tedy na otázku odpovídám ne.

Eva, 68 let, VŠ vzdělání, důchodkyně, Praha

Buddhismus je v české společnosti na okraji zájmu. K úzké skupince opravdových vyznavačů buddhismu se přidávají spíše ze zvědavosti další a většinou ji brzy zase opouštějí. Nemyslím si, že by se buddhismus stal v dohledné době významnější součástí české společnosti.

Jaroslav, 32 let, VŠ vzdělání, manažer, Kolín

Mezi mladými inteligenty je rozhodně součástí světonázorového povědomí, cca třetina společnosti s ním podle mne sympatizuje pro jeho mírumilovnost, znají ho podle mne především díky současnému dalajlámovi. Plnou součástí života se může stát pouze život sám, žádný program.

Marie, 65 let, VŠ vzdělání, důchodkyně, Ostrava

1) 0,5%.

2) Doufám, že ne.

4.1.1 Shrnutí

Z výše uvedeného průzkumu vyplývá několik poznatků, které bylo více či méně možné předpokládat. V první řadě jsem během pokládání otázek respondentům narazil na poměrně velkou neochotu odpovídat. To může být dáno obecnou nechtí populace účastnit se jakýchkoli anket, druhým důvodem se pak zdá být fakt, že šlo o téma pro respondenty povětšinou cizí a neznámé. Z odpovědí, které se nám podařilo získat, je patrná značná sekularizovanost české společnosti, přičemž je evidentní, že téma buddhismu je drtivě většině respondentů mnohem vzdálenější než například křesťanství jež má i v naší sekularizované společnosti stále významný ohlas. V odpovědích dále poměrně jednoznačně převažuje názor, že buddhismus je cosi, co v naší kultuře nemá kořeny ani tradici a její součástí je tedy pouze ve velmi omezené míře, především coby okrajový fenomén týkající se jen marginální části obyvatelstva. S tím koresponduje i většina odpovědí na druhou otázku, jež se týkala postavení buddhismu v české společnosti v budoucnu. V tomto případě se v podstatě všichni tázaní shodují na názoru, že se buddhismus plnohodnotnou součástí české společnosti nikdy nestane. Pokud jde o posouzení vybraného vzorku dotazovaných z hlediska věku a vzdělání, je evidentní, že mnohem větší vstřícnost k tématu i samotnému odpovídání projevovali lidé mladší a s vyšším vzděláním. Jako velmi zajímavé se pak jevily odpovědi středoškolských studentů. Přestože u většiny z nich rovněž převažovala skepse k většímu rozšíření a ukotvení buddhismu v naší zemi, můžeme v odpovědích jasně rozeznat mnohem větší otevřenost a občas i velké sympatie k tomuto náboženství.

V souvislosti s tímto hodnocením je třeba zmínit ještě jeden důležitý jev, se kterým se v české společnosti při zmínění buddhistického náboženství můžeme setkat. Jedná se o hnutí Hare Krišna, se kterým je buddhismus mezi laickou veřejností často ztotožňován, o čemž se můžeme přesvědčit i ve výše uvedeném průzkumu. O Hare Krišna se zde nebudu podrobně rozepisovat, postačí zmínit především některé společné znaky či spíše rozdíly oproti buddhismu. Hare Krišna je pravděpodobně nejznámější formou bengálského višnuismu a je založeno na tradici indických Véd a kultu osmého avatara hinduistického boha Višnu, Krišny

či Krišny.⁶¹ Přestože má kořeny již v 16. století v Indii zásluhou Čaitanji Maháprabhua, největší rozmach začalo zažívat od 70. let minulého století.⁶² Tehdy A. C. Bhaktivédánta Svámí Prabhupáda založil v USA Mezinárodní společnost pro vědomí Krišny, která je dnes řazena mezi tzv. nová náboženská hnutí.⁶³ Stejně jako ve většině zemí západního světa i u nás vešli členové hnutí do povědomí široké veřejnosti známými průvody po ulicích měst za svolávání mantry Haré Krišna a zpěvu mahámantry⁶⁴. Tyto průvody byly v naší zemi nejčastějším jevem zejména po sametové revoluci a v 90. letech minulého století. Tehdy také účastníky průvodů v bílých rouchách s dohola ostříhanými hlavami začalo mnoho lidí mylně považovat za buddhisty, přestože kromě společného védického původu má hnutí Hare Krišna s buddhistickým náboženstvím málo společného.

⁶¹ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 321.

⁶² *Tamt.*, s. 322.

⁶³ Nová náboženská hnutí – novodobé náboženské skupiny, které bývají inspirovány novou myšlenkou či aktuální potřebou společnosti. Často vznikají z protestu či nespokojenosti na popud charismatického vůdce.

⁶⁴ Mahámantra – druh mantry používaný v Mezinárodní společnosti pro vědomí Krišny (hnutí Haré Krišna), jejíž vyslovování má oddanému Krišny přinést duchovní prospěch.

4.2 Přínos současné české společnosti

V předcházející části bylo zmapováno, jaké povědomí mají běžní Češi o buddhismu a jaký je jejich pohled na něj. Nyní se zaměříme na přínos, který buddhismus v současné době české společnosti nabízí. Přestože, jak bylo výše uvedeno, jsou vědomosti běžné české populace o buddhismu poměrně vágní a mnozí lidé se nad ním nechtějí ani zamýšlet, současné dění na poli buddhismu v naší zemi je poměrně živé. Jan Honzík ve svém výše zmíněném díle podrobně zmapoval drtivou většinu v současné době existujících buddhistických spolků a sdružení, kterých jsou desítky. Přínos buddhismu české společnosti by bylo možno sledovat ve dvou rovinách. V jedné z nich jde o podporu buddhistického dění, která je přínosem zejména pro aktivní buddhisty či alespoň sympatizanty. Pokud odhlédneme od již zmíněných spolků a sdružení, jedná se zejména o vydavatelskou činnost, pořádání akcí se zahraničními učiteli a mnichy či například zakládání prvních buddhistických svatostáneků. V případě onoho druhého způsobu přispívání životu běžných Čechů se jedná zejména o využívání buddhistických metod a principů, které se uplatňují především na poli psychologie či psychoterapie. Zde totiž není potřeba, aby, jak si ukážeme níže, byl dotyčný buddhistou nebo měl o buddhismu jakékoli povědomí. Jak již bylo řečeno, současný stav českých buddhistických spolků a sdružení byl již uspokojivě zmapován, proto se jím zde nebudu zabývat. Na následujících řádcích se zaměřím především na nejvýznamnější fenomény a počiny související s děním české buddhistické scény.

4.2.1 Centrum Lotus

Pokud bych měl začít u zmíněné skupiny sympatizantů buddhismu, kdy vyvíjené úsilí padá takřkajíc na úrodnou půdu, zmíním nejprve pražské buddhistické centrum Lotus. To vzniklo v roce 1998, kdy jej založil Luboš Vojtěch a buddhistický mnich Bhante Wimala.⁶⁵ Jedná se o veřejně přístupný prostor fungující převážně na principu dobrovolnosti, který sdružuje a poskytuje zázemí řadě pražských buddhistických spolků všech odnoží buddhismu. Mezi jinými jmenujme théravadové skupiny Bodhi Praha, Přátelé Dhammy a Buddha Mangala, zenové spolky Daruma či Dogen Sangha cz, za tibetský buddhismus pak Karma Kagyu.⁶⁶

Samotný prostor, v němž centrum sídlí, se nachází v činžovním domě v Dlouhé ulici nedaleko pražského Staroměstského náměstí a sestává z několika místností, které jednotlivé spolky podle pravidelného týdenního programu využívají ke svému setkávání a meditacím. K dalším aktivitám patří například návštěvy a přednášky významných buddhistických mnichů

⁶⁵ HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v České republice*, s. 54.

⁶⁶ *Tamt.* s. 54

a učitelů. Za théravádu se jedná především o Bhante Sujivu, Adžána Džajasáróa či Bhante Pemasiriho, za tibetský buddhismus Chökyi Nyima Rinpoče, Trinle Tulku Rinpoče a lama Kelsang a ze zenových mnichů to pak jsou Fumon Nakagawa či Edžun Iečika. Mezi české mnichy, kteří zde působili, patří zejména bhikkhuní Vissudhi, bhante Dhammadipa a Ashin Ottama.⁶⁷ Návštěvníci centra mohou rovněž využívat poměrně rozsáhlé knihovny s převážně buddhistickou literaturou a čajovny, kde se odehrávají časté diskuze nad buddhistickým učením a děním.⁶⁸ V centru Lotus se rovněž odehrávají různé výstavy, související s východoasijskou kulturou a buddhistickým náboženstvím či oslavy svátku Vésákhá.⁶⁹ Zároveň je třeba zmínit podporu, kterou Lotus poskytuje první české buddhistické mnišce Visuddhi.

V podobě centra Lotus má český buddhismus skutečné zázemí, které je určeno jak pro zkušené buddhisty, tak i pro úplné začátečníky či běžné zájemce, kteří se chtějí o tomto náboženství něco dozvědět.

4.2.2 Ctihodná Visuddhi

Od centra Lotus lze plynule přejít k buddhistickému klášteru Karuna Sevena, potažmo k výše zmiňované mnišce, Ctihodné Visuddhi. Ctihodná Visuddhi, která je pravděpodobně nevýznamnější českou buddhistickou mniškou, žila mnoho let v klášteře na Srí Lance, kde se věnovala praxi théravádového buddhismu. Po svém návratu do Čech v roce 2009 se rozhodla založit první ženský klášter v naší zemi, který její učitel, Bhante Pemasiri, pojmenoval Karunā Sevena („příbytek soucitu“ či „stín“ nebo „odraz soucitu“). Malý klášter se nachází v Prostějově a Bhante Visuddhi se zde věnuje předáváníí učení a svých zkušeností, které načerpala za léta strávená na Srí Lance a v dalších domovských oblastech théravádového buddhismu. Dále je třeba připomenout, že v souladu s théravádovou mnišskou tradicí je Bhante Visuddhi ve svých aktivitách zcela materiálně závislá na darech laiků.⁷⁰

Aktivity Ctihodné Visuddhi, mezi něž patří zejména její projekt ženského kláštera, jsou natolik význačné a ojedinělé, a to nejen na poli českého buddhismu, že jistě právem patří do tohoto výčtu nejvýznamnějších buddhistických počínů v ČR.

⁶⁷ HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v České republice*, s. 55.

⁶⁸ O Lotusu. *Centrum Lotus* [online]. Praha: Centrum Lotus, © 2009-11.

⁶⁹ Vésákhá – buddhistický svátek, slaví se ve dny Buddhova narození, osvícení a smrti. Důležitý je zejména pro théravádový buddhismus.

⁷⁰ Karuna Sevena a mniška ctihodná Visuddhi. *Centrum Lotus* [online]. Praha: Centrum Lotus, © 2009 – 2011.

4.2.3 Buddhismus Diamantové cesty

Mezi výrazné buddhistické aktivity v naší zemi dále zcela určitě patří činnost české odnože Buddhismu Diamantové cesty (BDC) linie Karma Kagjü. Jak již název napovídá, jedná se o součást školy kagjü, která spadá pod tibetský buddhismus. „Buddhismus Diamantové cesty reprezentuje laický (jogínský) způsob, který není omezován několika stovkami tradičních mnišských předpisů.“⁷¹ Tato škola vychází především z vadžrajány (v sanskrtu „Diamantová cesta“), přičemž velký význam má zejména předávání nauky z učitele na žáka a meditace.⁷² V čele linie karma kagjü stojí Karmapa, tím současným je 17. Gjalwa Karmapa Thinlā Thaje Dordže, jenž stejně jako současný dalajlama žije v indickém exilu. Stejně jako ještě donedávna v případě dalajlamů, je i kontinuita linie Karmapů udržována jednotlivými inkarnacemi. Samotná organizace Buddhismus Diamantové cesty byla založena Dánem Olem Nydahlem a jeho ženou poté, kdy se v 60. letech minulého století setkali s tehdejší 16. Gjalwou Karmapou, který je následně požádal, aby šířili Buddhismus Diamantové cesty v západním světě.⁷³ V následujících třiceti letech vybuodoval Nydahl již jako lama stovky meditačních center BDC.

Do České republiky začal BDC pronikat nejprve prostřednictvím Nydahlových přednášek, z nichž první se odehrála již v 80. letech minulého století, v roce 1994 pak bylo otevřeno první meditační centrum v Praze. Zároveň byly v té době do češtiny přeloženy některé Nydahlovy knihy a do země začali být zváni zahraniční učitelé.⁷⁴ Dosud vzniklo v ČR okolo padesáti center BDC, v podstatě v každém větším městě.

Samotná centra jsou otevřena široké veřejnosti, přičemž důraz je kladen zejména na laictví příznivců. V praxi to znamená, že se od nich nevyžaduje žádný přísný režim a už vůbec mnišský život plný odříkání. Díky tomu se z BDC stal v ČR a potažmo ve většině západního světa nejvyhledávanější buddhistický směr. Díky nadaci Oleho Nydahla se podařilo zakoupit řadu meditačních prostor či center, některá byla dokonce zcela nově vybudována. Zajímavostí je rovněž poměrně rozlehlý pozemek v Těnovicích u Plzně, který BDC rovněž vlastní a kde se v létě pořádají mezinárodní meditační kurzy s účastí Oleho Nydahla a řady zahraničních učitelů.⁷⁵

Závěrem je třeba v souvislosti s Buddhismem Diamantové cesty zmínit řadu spekulací a pochybností, které se váží k velmi uvolněnému laictví této školy. Faktem je, že zejména

⁷¹ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 373.

⁷² Linie Karma Kagjü. *Buddhismus Diamantové cesty* [online]. Praha: Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü, n. s., © 2013.

⁷³ HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v České republice*, s. 108.

⁷⁴ *Tamt.*, s. 109.

⁷⁵ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 378.

Nyдахlovy přednášky i jeho celkové vystupování je velmi neformální a na akcích BDC jsou jeho vyznavačům povoleny i na buddhistické poměry poněkud „uvolněnější“ druhy zábavy.⁷⁶ Sám Nyдахl stejně jako někteří tibetští lamové argumentuje tím, že toto je buddhismus jaksi „ušitý na míru“ lidem západní společnosti, jak si ostatně sám 16. Gjalwa Karmapa přál.⁷⁷

4.2.4 Nakladatelství Dharmagaia

Nakladatelství Dharmagaia je dalším výrazným fenoménem na poli českého buddhismu. Jeho kořeny sahají až k „Buddhistické společnosti“, jež měla na počátku devadesátých let představovat jakousi zastřešující instituci pro české buddhisty. Přestože neskončila zrovna nejslavněji, hrála Buddhistická společnost zejména v devadesátých letech významnou roli při snahách o šíření buddhismu v Čechách.

Za jeden z úspěchů její činnosti lze považovat právě existenci nakladatelství Dharmagaia, které její členové založili roku 1992 na troskách samizdatového vydavatelství „L-Books“. Majitelem nakladatelství se stal Lumír Kolíbal, někdejší prezident zmiňované Buddhistické společnosti. Toho lze právem považovat za výraznou postavu českého buddhismu devadesátých let minulého století a zároveň polistopadového období, kdy s sebou při svém návratu z emigrace v USA s sebou přivezl skutečně obrovské množství buddhistické literatury a okamžitě se začal výrazně angažovat na poli tuzemského buddhismu.⁷⁸

Dharmagaia se po celé dvacetiletí své existence zaměřuje zejména na produkci knih o východních a zejména asijských kulturách a náboženstvích. Za jakýsi ústřední bod, na který se vydavatelství zaměřuje, lze pak považovat právě buddhismus.⁷⁹ Jedná se především o knihy zabývající se hlavními buddhistickými školami, tedy théravádou (například autoři Nyanaponika Théra, Adžan Čá, Ivo Fišer, Ashin Ottama), mahájánou (knihy jako *Diamantová sůtra*, *Jádro transcendentální moudrosti* či *Šántidéva*), tibetským buddhismem a dzogčhenem (autoři Dalajlama, Tulku Ugyen Rinpoče, Dennis Genpo Merzel, Yongey Mingyur Rinpoče, Tenzin Wangyal Rinpoče aj.) a samozřejmě zenovým buddhismem (autoři Dennis Genpo Merzel, Sosan Tesa či Tung-šan). Co se týče obecných základů buddhismu, jedním z prvních vydaných titulů byly například „Buddhovy rozpravy“ z pálijského kánonu.⁸⁰

⁷⁶ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*, s. 379.

⁷⁷ HONZÍK, J., *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v České republice*, s. 108.

⁷⁸ *Tamt.* s. 51.

⁷⁹ O nás. *Nakladatelství DharmaGaia* [online]. Praha: DharmaGaia, © 2009.

⁸⁰ *Tamt.*

V rámci ostatních kultur a náboženství se Dharmagaia zabývá například hinduismem, kdy vydává zejména překlady i autorská díla předního českého indologa současnosti Dušana Zbavitele (například „Upanišady“, Hinduismus, Krišna a Osm pečeti). V popředí zájmu je také čínská kultura (např. Lao-c': *Tao te t'ing*, Lin Wen-yüeh: *Devět zastavení s čínskou básní*, Augustin Palát: *Středověká Čína* či Olga Lomová: *Poselství krajiny a Ach běda, přeběda!*) nebo kultura Blízkého Východu (např. Neil Douglas-Klotz: *Skryté evangelium* a *Otčenáš* či výbor z díla básníka Rúmího). Dále se nakladatelství okrajově zabývá řadou dalších témat, kterým se jinde povětšinou nedostává mnoho prostoru. Těmi jsou například různé alternativní vědy, kultury či medicína, asijská politika nebo zejména asijská a orientální beletrie. Závěrem stojí za zmínku vydávání rozsáhlého díla Egona Bondyho.⁸¹

4.2.5 Buddhistická psychologie

Následující pasáže budou věnovány skutečnosti, že buddhismus může být prospěšný i tomu okruhu české populace (dle výše uvedeného průzkumu lze říci, že se jedná o většinu), který, jak bylo uvedeno, není v buddhistickém náboženství nikterak zainteresován, avšak i tak může být buddhismus těmto lidem prospěšný.

Jedná se zejména o obor psychologie či psychoterapie. Jak je uvedeno výše, buddhistické učení a jeho principy obsahuje řadu způsobů a nástrojů, jak pracovat s lidskou myslí a psychikou. Po vlnách zájmu o východní filozofie a kultury v západním světě nemohl tento fakt ujít zájmu řady psychologů a zástupců spřízněných profesí či věd.⁸² Velký „boom“, pokud to tak můžeme nazvat, nastal zejména v 70. letech minulého století, kdy řadu psychologů zaujaly různé stavy vědomí, které přinášela buddhistická praxe. Nejvýznamnější z nich pak je tzv. všímavost či bdělá pozornost. Obor tzv. transpersonální psychologie, jak byl v 70. letech nazván, se od té doby velmi rychle rozvíjí a v současné době o něj jeví zájem stále více psychologů.⁸³ Je třeba zde poznamenat, že zejména zpočátku se jevilo jako dobrý nápad použít zejména théravadovou meditaci všímavosti a vzhledu („vipassaná“) jako psychoterapeutickou techniku určenou přímo pro klienty. Toto se však brzy začalo jevit jako velmi nevhodné, protože meditace zcela vytržená z kontextu přestala plnit svůj účel. Jak uvádí R. Daya: „*Je nevhodné používat meditaci jako nástroj terapie, když není spřízněna s klientovou kulturou a sociálním prostředím. Za druhé, přestože meditace je důležitou*

⁸¹ O nás. *Nakladatelství DharmaGaia* [online].

⁸² BENDA, J. *Buddhismus a psychoterapie: Meditace není všelék*. Dingir, leden 2012.

⁸³ *Tamt.*

*buddhistickou metodou, principy buddhismu jsou mnohem širší, nejde jen o meditaci.*⁸⁴ Přesto některé západní psychoterapeutické školy tento přístup stále praktikují. Pravý přínos buddhismu pro psychoterapii byl posléze objeven především ve využití zmiňované všímavosti a zejména abidhammy⁸⁵, ovšem v první řadě ve smyslu výcviku psychologa či psychoterapeuta a jejich výcvik, a až následně pro „cílového“ klienta. Tento způsob aplikace buddhistických principů na psychologii se ukázal jako nejefektivnější a pravděpodobně nejvíce jej propracovala psychoterapeutická škola satiterapie.

4.2.6 Satiterapie

Při bližším pohledu na satiterapii zjistíme, že právě ona je s českým buddhismem spojena více, než by se mohlo zdát. Její základy totiž položil v 70. letech minulého století Čech, doc. Mirko Frýba, který žil dlouhé roky jako buddhistický mnich na Srí Lance a zkušenosti načerpané z meditační a buddhistické praxe posléze začal uplatňovat ve švýcarské skupině typu „encounter“. Zde postupně jakousi syntézou principů buddhistické psychologie a postupů západní psychologie stanovil základy satiterapie.⁸⁶

Satiterapie v podstatě pracuje s již výše uvedenými principy abidhammy a všímavosti. *„Koncept ‚sati‘ v abidhammě označuje jádro fenoménů jasného prožívání a přímého poznávání. Sati je ona schopnost mysli, která oba tyto procesy vnitřně koordinuje a zabezpečuje smysluplnou interakci mezi osobou a jejím prostředím.*“⁸⁷ Konkrétně se zde využívá onen princip všímavosti ve smyslu „satipatthány“⁸⁸, kdy se dotyčný snaží a učí pozorovat a sledovat právě prožívanou skutečnost. Dále Frýba popisuje následující stádium, kdy již je klient schopen sledovat pochody mysli v kombinaci s tělesnými procesy, může je vzájemně koordinovat a hnutí mysli „kotvit“ právě v tělesném prožívání.⁸⁹ S tímto pronikáním do hloubky vlastního prožívání a pokusy o dosažení vhledu mu pomáhá terapeut, ovšem velmi citlivě a se sporadickými komentáři. Samozřejmostí je, že sám terapeut musí projít komplexním satiterapeutickým výcvikem, v jehož rámci si nejprve on sám musí osvojit všechny zmíněné techniky.

⁸⁴ DAYA, R., *Buddhist Moments in Psychotherapy*, Calgary, 2001, Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity v Calgary katedře Aplikované psychologie, s. 40.

⁸⁵ Abidhamma – podle pálijského kánonu „vyšší učení“, systematický pokus o přesné vymezení Buddhova učení a porozumění jeho souvislostem.

⁸⁶ VOJTÍŠEK, Z., *Encyklopedie náboženských hnutí v České republice*, s. 380.

⁸⁷ FRÝBA, M., *Principy satiterapie*. Praha: Atelier satiterapie, 2002, s. 1.

⁸⁸ Satipatthána - „čtyři základy všímavosti“ či „uvědomění všímavosti“ jsou: nahlížení těla, nahlížení pocíťování, nahlížení stavů mysli a nahlížení předmětů mysli.

⁸⁹ FRÝBA, M., *Principy satiterapie*, s. 12.

Dá se tedy říci, že v praxi satiterapie se nejedná, jako v klasické západní psychoterapii, o hypotézy osobnostních instancí, přílišné zabývání se sebedůvěrou, sebevědomím, „já“ či „sílu ega“. Principy abidhammy využívané v satiterapii se zabývají tím, jak překlenout rozdíly mezi prožíváním mentální a tělesné skutečnosti a následně tím, jak tuto skutečnost zpracovat, zvnitřnit a pojmenovat. Součástí abidhammy je zároveň metoda osobnostní analýzy, která, přestože do jisté míry může evokovat klasickou psychoanalýzu, má za cíl dokázat pacientovi prostřednictvím jeho vlastní zkušenosti, že neexistuje žádné ego, „já“ či podobné fenomény.⁹⁰

Jakousi zastřešující institucí v naší zemi v oblasti satiterapie (přestože tomu tak není formálně) je brněnské občanské sdružení Atelier Satiterapie. To organizuje různé kurzy zaměřené na psychoterapii a zejména pak komplexní tříletý výcvik v satiterapii, který je pro psychoterapeuty uplatňující tento druh terapie nezbytný. Mezi nejvýznamnější satiterapeuty v České republice patří zejména Michal Horák, Jan Benda či Veronika Nevolová.

4.2.7 Centrum Lávka

Nyní se zaměřm na organizace a sdružení, která se zabývají právě metodou satiterapie, případně jinými druhy terapií vycházejícími z buddhistického učení. Pravděpodobně nejvíce je se satiterapií spojeno pražské psychoterapeutické centrum Lávka, kde působí řada předních osobností v tomto oboru, mezi jinými zmíněný Michal Horák, dále Jan Honzík, Daniel Kaucký či Ondřej Skála. Centrum se zaměřuje na klasické obtíže psychologického či psychiatrického rázu, jako například deprese, úzkosti, stres, traumata apod., přičemž těžiště terapeutické práce spočívá právě ve výše popsaných metodách a principech.⁹¹

4.2.8 Jan Benda

Posledním zde uvedeným výrazným počinem na poli buddhistické psychologie, který zde budeme jmenovat, je činnost PhDr. Jana Bendy z Ústí nad Labem. Tento vystudovaný psycholog se zejména po získání zkušeností na Srí Lance, kde mnoho let žil v džungli jako buddhistický mnich, začal intenzivně zabývat psychologií, založenou právě na principech abidhammy.⁹² V současné době pracuje jako soukromý psychoterapeut a rovněž je velmi aktivní i na poli výzkumu dalších možností, které poskytuje psychologie založená na buddhistických principech. O tom ostatně mimo jiné svědčí řada jeho článků publikovaných

⁹⁰ FRÝBA, M., *Principy satiterapie*, s. 15.

⁹¹ O Lávce. *Centrum Lávka* [online]. Praha: Centrum Lávka, © 2011.

⁹² Koučování, koučink. *PhDr. Jan Benda* [online]. Ústí nad Labem: Jan Benda, © 2013.

v odborných periodikách nebo projekty jako „Mindful Bussiness“ či „Mezi nebem a zemí“. Pole působnosti Bendovy soukromé praxe je relativně široké. Vedle psychoterapie soustředující se na zvládání zmíněných typických životních situací, se zaměřuje rovněž na osobní koučování (posílení sebedůvěry, rozvoj schopností pro zvládání každodenních situací, rozvoj emoční inteligence apod.) či na firemní kurzy a tréninky (rozvoj manažerských schopností, trénink asertivity, zvládání stresu apod.).⁹³ V souladu s tématem této práce je třeba zmínit, že přestože obdobných koučingů, tréninků či sebezkušenostních kurzů se v poslední době objevuje stále více a stává se z nich takřka „zlatý důl“, Bendovy metody práce opět vycházejí právě z metod abidhammy, což je mezi množstvím ostatních podobně zaměřených kurzů činí výjimečnými.

⁹³ Kurzy a tréninky. *PhDr. Jan Benda* [online]. Ústí nad Labem: Jan Benda, © 2013.

5 ZÁVĚR

Záměrem této práce bylo zmapovat současný stav buddhismu v České republice se snahou postihnout jeho reálný přínos české společnosti. Přestože toto téma již bylo zpracováno, snažil jsem se o poněkud jiný úhel pohledu, zejména právě ve smyslu zmíněného přínosu společnosti. Některé z dříve zpracovaných prací a publikací, zejména od Zdeňka Vojtíška a Jana Honzíka, mi zároveň posloužily jako relevantní zdroje.

V úvodní části práce byla představena pětice významných představitelů českého buddhismu. Snažil jsem se zdůraznit jak jejich přínos coby aktivních buddhistů, tak jejich život a dílo. U jednotlivých osobností je možné sledovat rozličné pohnutky, které je k tomuto náboženství přivedly, zejména u průkopníků a pionýrů českého buddhismu se lze setkat se zajímavými osudy, které byly dány i překotnými událostmi první poloviny 20. století. Často se jedná o rozdílné typy osobností, někdy i rozporuplné, nicméně vždy určitým způsobem výjimečné.

Další kapitola byla věnována přiblížení základních buddhistických směrů, jakými jsou théraváda, mahájána či zen, uvedení základních principů a pojmů těchto směrů a především základních rozdílů mezi nimi. Pozornost byla taktéž věnována odlišení tibetského buddhismu od mahájány, s níž často splývá, a rovněž rozdílům mezi buddhismem a hinduismem coby odlišnými náboženstvími, která však lidé také poměrně často zaměňují.

Následující část pak byla věnována tématu dialogu buddhismu s českou společností a jeho postavení v ní. Snažil jsem se postihnout kupříkladu jeho postavení v porovnání s nejrozšířenějším náboženstvím v České republice, křesťanstvím. Užitečnou metodou je pro nás anketa, kterou jsme provedli mezi běžnými občany země. Při jejím následném vyhodnocení jsem analyzoval jednotlivé odpovědi s ohledem na zadané kategorie jako je věk, vzdělání či zaměstnání respondenta. Další podkapitoly se pak týkaly konkrétního přínosu, který může buddhismus české společnosti poskytovat. Věnoval jsem se zde přínosu jak aktivním buddhistům (buddhistické skupiny a centra, literatura, vydavatelství), tak přínosu na poli většinové laické veřejnosti (zejména buddhistická psychologie).

Věřím, že tato práce může přispět k přiblížení buddhistického náboženství širší české veřejnosti, a to zejména prostřednictvím důrazu kladeného na již zmiňovaný přínos a hledáním styčných bodů možná jen zdánlivě vzdálených, i když na první pohled odlišných kultur a tradic.

6 RESUMÉ

The aim of this work is to map the current state of Buddhism in Czech Republic with an effort to describe its real contribution to Czech society. Although this topic has been already worked out for a couple of times, we tried to come with a different point of view especially within the meaning of already mentioned contribution to the society. I used some of already worked out publications as relevant sources.

In the introduction we described five important representatives of the Czech Buddhism. I tried to accent their contribution as active Buddhists and also their life and work. We can see interesting life stories of the first pioneers of the buddhist religion in Czech Republic. Their life stories had been usually influenced by the precipitous events in the first half of the twentieth century.

The next chapter is devoted to the description of the basic Buddhist movements as Theravada, Mahayana and Zen. Special attention is devoted to the differences between Mahayana and Tibetan Buddhism because they are often being merged together. I also describe the differences between Buddhist religion and Hinduism because many people confuse one another.

The following part of this work deals with the dialog of the Buddhism and Czech society. The used method is a survey between common citizens in Czech Republic about the questions mentioned above and its evaluation. Next subchapters are devoted to the particular contributions to Czech society, which Buddhism can offer (Buddhist groups and centres, literature, Buddhist psychology).

Although it can seem quite difficult to bring Czech society and Buddhist religion close together, I believe that this bachelor work can contribute to this.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BENDA, J. Buddhismus a psychoterapie: Meditace není všelék. *Dingir*, leden 2012, roč. 15, č. 1, s. 12 – 15.

DAYA, R. *Buddhist Moments in Psychotherapy*. Disertační práce na Filozofické fakultě Univerzity v Calgary katedře Aplikované psychologie, Calgary, 2001, 148 s. Vedoucí disertační práce Dr. Nancy Arthur, R. Psych.

DRTIKOL, F. *Duchovní cesta*. 1. vyd. Praha: Svět, 2004. 397 s. ISBN 80-902986-6-4.

FRÝBA, M. *Principy satiterapie*. 4. vyd. Praha: Atelier satiterapie, 2002. 44 s.

HONZÍK, J. *Buddhismus na Západě - Česká republika*. Disertační práce na Fakultě humanitních studií Univerzity Karlovy na katedře antropologie Praha, 2013, 110 s. Vedoucí disertační práce PhDr. Jiří Holba, Ph.D.

HONZÍK, J. *Jednota v rozmanitosti – buddhismus v České republice*. 1. vyd. Praha: Dharmagaia, 2010. 263 s. ISBN 978-80-7436-006-0

JUŘÍKOVÁ, A. *Universitní profesor PhDr. Kolmaš Josef DrSc. 75 letý*. [online]. Kyjov: [s.n.], 2008 [cit. 17.3.2013]. Dostupné z: <http://www.bzenecko.cz/images/Clanky/kolmas.pdf>.

KÜNG, H., BECHERT, H. *Křesťanství a buddhismus*. 1. vyd. Praha: Vyšehrad, 1997. 223 s. ISBN 80-7021-239-X

MATHEWS, S., BIRNEY SMITH, G. *A Dictionary of Religion and Ethics*. 1. vyd. New York: The Macmillan Company, 1923. 513 s.

NOVÝ, A. *Okolo Květoslava Minaříka*. 1. vyd. Praha: Canopus, 1998. 127 s. ISBN 80-85202-32-8.

SENEVIRATNA, A. *King Asoka and Buddhism*. Kandy: Buddhist Publication Society, 1994. 236 s. ISBN 955-24-0065-2.

SNELLING, J. *Buddhismus*. 1. vyd. Praha: Ikar, 2000. 206 s. ISBN 80-7202-616-X

STŘELÁKOVÁ, G., HEROT, P. *Po stopách Vincence Lesného*. Moravské Budějovice: Vendy, [2002]. 32 s.

ŠTAMPACH, I. *Malý přehled náboženství*. 1. vyd. Tišnov: Sursum, 1992. 81 s.

ŠTAMPACH, I. *Přehled religionistiky*. 1. vyd. Praha: Portál, 2008, 237 s. ISBN 978-80-7367-384-0

ŠTEKL, E. *Síla moudrosti*. 2. vyd. Praha: Dharmagaia, 1994. 163 s. ISBN 80-85905-07-8.

TRÁVNÍČEK, Z. *Leopold Procházka – první český buddhista*. 1. vyd. Brno: Masarykova Univerzita, 2002. 143 s. ISBN 80-210-2950-1.

VOJTÍŠEK, Z. *Encyklopedie náboženských směrů v České republice*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. 462 s. ISBN 80-7178-798-1

Glossary of Buddhist Terms. *BuddhaNet* [online]. Tullera: BuddhaNet, © 2008 [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z: http://www.buddhanet.net/e-learning/history/b_gloss2.htm

Karuna Sevena a mniška ctihodná Visuddhi. *Centrum Lotus* [online]. Praha: Centrum Lotus, © 2009 - 2011 [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.centrumlotus.cz/products/karuna-seven-a-mniska-ctihodna-visuddhi/>

Koučování, koučink. *PhDr. Jan Benda* [online]. Ústí nad Labem: Jan Benda, © 2013 [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.psychoterapeut.net/cs/index.php>

Kurzy a tréninky. *PhDr. Jan Benda* [online]. Ústí nad Labem: Jan Benda, © 2013 [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.jan-benda.com/cs/kurzy.php>

Linie Karma Kagjü. *Buddhismus Diamantové cesty* [online]. Praha: Buddhismus Diamantové cesty linie Karma Kagjü, n. s., © 2013 [cit. 17. 3. 2013]. Dostupné z: <http://bdc.cz/buddhismus/linie-karma-kagju/>

O Lávce. *Centrum Lávka* [online]. Praha: Centrum Lávka, © 2011 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: <http://www.centrum-lavka.cz/o-nas>

O Lotusu. *Centrum Lotus* [online]. Praha: Centrum Lotus, © 2009-11 [cit. 19. 3. 2013]. Dostupné z: <http://www.centrumlotus.cz/>

O nás. *Nakladatelství DharmaGaia* [online]. Praha: DharmaGaia, © 2009 [cit. 2013-03-17]. Dostupné z: http://www.dharmagaia.cz/o_nas